

**ORTAOKUL 6. SINIF SOSYAL BİLGİLER
DERS KİTABININ ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE
GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ:
ESKİŞEHİR ÖRNEĞİ**

Mevlüt YILMAZ

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Prof. Dr. Ahmet A.GAZEL

Eylül, 2016

Afyonkarahisar

T.C.

**AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**ORTAOKUL 6.SINIF SOSYAL
BİLGİLER DERS KİTABININ
ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE
DEĞERLENDİRİLMESİ: ESKİŞEHİR
ÖRNEĞİ**

Hazırlayan

Mevlüt YILMAZ

Danışman

Prof. Dr. Ahmet Ali GAZEL

AFYONKARAHİSAR 2016

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunmuş olduğum “6.sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabının Öğretmen Görüşlerine göre Değerlendirilmesi: Eskişehir Örneği” adlı tez çalışmasının tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere ters düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça ’da belirtilen eserler olduğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu haysiyetimle doğrularım.

28.09.2016

Mevlüt YILMAZ

TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ ONAYI

JÜRİ ÜYELERİ

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Ahmet Ali GAZEL

Jüri Üyeleri : Doç. Dr. Bülent AYDOĞDU

: Doç. Dr. Selim Hilmi ÖZKAN

İmza

İlköğretim Anabilim Dalı Sosyalbilgiler Öğretmenliği bilim dalı Tezli Yüksek Lisans öğrencisi Mevlüt YILMAZ'ın "Orta Okul 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi: Eskişehir Örneği" başlıklı tezi, 28.09.2016 günü saat 10:00'da Afyon Kocatepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıda isim ve imzaları bulunan jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Ahmet YARAMIŞ
Sosyal Bilimler Enstitü Müdürü

ÖZET

ORTAOKUL 6.SINIF SOSYAL BİLGİLER DERS KİTABININ ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ: ESKİŞEHİR ÖRNEĞİ

Mevlüt YILMAZ

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI

Eylül 2016

Danışman: Prof. Dr. Ahmet Ali GAZEL

Bu çalışmanın amacı, ortaokul altıncı sınıf sosyal bilgiler ders kitabının öğretmen görüşlerine göre; “cinsiyet”, “en son bitirilen eğitim kurumu”, “hizmet süresi”, “kitap seçim tercihi” değişkenlerine bağlı olarak incelenmesi ve değerlendirilmesidir.

Bu çalışma Eskişehir ili evreninde, merkezi 49 okul örnekleminde 151 sosyal bilgiler öğretmenin katılımı ile 2015-2016 öğretim yılında gerçekleştirilmiştir. Verileri toplamak amacıyla iki bölümden oluşan bir veri toplama aracı kullanılmıştır. Birinci bölümde öğretmenlerin kişisel bilgilerini öğrenmek amacıyla hazırlanmış sorular, ikinci bölümde ise bilimsel içerik, dil ve anlatım, görsel tasarım ve ölçme ve değerlendirme olmak üzere beş alt boyut yer almaktadır. Ölçekte öğretmenlerin görüşlerini tespit etmeyi amaçlayan toplam elli iki soru vardır.

Ölçekten elde edile veriler için t testi, Mann Whitney-U testi ve Kruskal Wallis-H testi uygulanmıştır. Yapılan analizler sonucunda cinsiyet, öğrenim durumu, ders kitabı seçimi değişkenlerine bağlı olarak anlamlı fark bulunmazken; hizmet süresi değişkenine bağlı olarak öğretmenlerin, bilimsel içerik, dil ve anlatım, görsel tasarım öğeleri ve ölçme ve değerlendirme alt boyutuna ait sorulara vermiş oldukları cevaplarda anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ders kitabı, sosyal bilgiler, öğretmen görüşleri,

ABSTRACT

THE EVALUATION OF THE SECONDARY SCHOOL 6th GRADE SOCIAL SCIENCES TEXTBOOK ACCORDING TO TEACHERS' CONSIDERATIONS (THE SAMPLE FROM ESKISEHIR)

MEVLUT YILMAZ

**AFYON KOCATEPE UNIVERSITY
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES DEPARTMENT OF PRIMARY
SCHOOL TEACHING**

September 2016

Advisor: Prof. Dr. Ahmet Ali GAZEL

The aim of this study is to review and evaluate the secondary school sixth grade social sciences textbook according to teachers' considerations and with regard to "the educational institution last mentioned", "the period of service" and "the textbook choice".

This study was performed in Eskisehir population at central 49 schools with participation of 151 social sciences teachers during 2015-2016 educational year. A survey consisting of five sections was applied as an evaluation form. In the first section, there are quations raised to get teachers' personal information, and in the second section scientific content takes place; the third section is about language and expression, in the fourth section there is visual design, and in the last one there are fifty-two questions about teachers' sonsiderations about assessment and evaluation.

For data obtained from the scale t test, Mann-Whitney U-test and Kruskal-Wallis H test. The results of the analysis, while answers of social studies teachers were not found significant difference of the scale depending on variables which are sex, education and textbook selection, it were determined significant difference of the scale depending on variables service duration.

Keywords: Textbook, social sciences, teacher's visits.

ÖNSÖZ

Toplumlar; kültürel, ahlaki, iktisadi, içtimai değer ve normlarını eğitim kurumlarında belirli bir eğitim ve öğretim programı dâhilinde planlı bir şekilde bireylerine kazandırarak etkin vatandaş yetiştirmeyi hedeflemektedir. Ülkemiz de bu hedef doğrultusunda ilk ve orta öğretim kademesinde Sosyal Bilgiler dersinin öğretim programı kapsamında etkin, sosyal, katılımcı, değerlerinin farkında olan bireyler, vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Toplumumuzda bu denli önemli işlevi ve amaçları olan Sosyal Bilgiler dersinin kitabı da bu gayeye hizmet edecek şekilde bilimsel içerik, kullanılan malzeme, tasarım, dil ve anlatım, ölçme ve değerlendirme yönünden mükemmel olmalıdır.

MEB, tarafından hazırlanarak okullar da ücretsiz olarak dağıtılan 6.sınıf sosyal bilgiler ders kitabının bu önemli işlevini icra etmek için amacına uygun kullanışlı, kaliteli ve donanımlı olarak hazırlanması gerekir. Bu çalışma da 6.sınıf sosyal bilgiler ders kitabının niteliğinin artırılmasına yönelik olup, toplumumuzun yararına gelecek nesillere değer katmak maksadıyla hazırlanmıştır.

Orta Okul 6.sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi adlı çalışmam boyunca tarafıma göstermiş olduğu tecrübe aktarımından dolayı Sayın Prof.Dr. Ahmet Ali GAZEL hocama, tezin istatistik analizlerinde ilmini paylaşan Doç.Dr. Bülent AYDOĞDU ve Arş Gr. Ramazan BULUT hocama, araştırmanın yapıldığı okullarda iyi niyetle çalışmaya katılan meslektaşlarıma ve tahsil hayatım boyunca maddi ve manevi destekleri ile her zaman yanımda olana aile efradıma, arkadaş ve dostlarıma şükranlarımı sunarım.

Mevlüt YILMAZ

Afyonkarahisar

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
YEMİN METNİ	I
TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ ONAYI.....	II
ÖZET.....	III
ABSTRACT	IV
ÖNSÖZ.....	V
İÇİNDEKİLER... ..	VI
TABLolar LİSTESİ.....	IX
KISALTMALAR DİZİNİ	X
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMA PLANI

1. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	3
2.ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	3
3.PROBLEM CÜMLESİ.....	4
3.1.ALT PROBLEMLER	4
3.1.HİPOTEZLER.....	5
4.SAYILTILAR.....	6
4.SINIRLILIKLAR.....	6
4.TANIMLAR	6

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE İLE İLGİLİ LİTERATÜR

1.DERS KİTABININ TANIMI	7
2.DERS KİTABININ EĞİTİMDEKİ YERİ VE ÖNEMİ	8

2.1.ÖĞRETMEN AÇISINDAN DERS KİTABININ ÖNEMİ.....	9
2.2.ÖĞRENCİ AÇISINDAN DERS KİTABININ ÖNEMİ	9
3.DERS KİTABININ HAZIRLANMASI VE İNCELENMESİ	10
3.1.DERS KİTAPLARININ SAĞLANMA USULLERİ.....	13
3.2. DERS KİTABININ DEĞERLENDİRİLMESİ.....	15
4.DERS KİTABINDA BULUNMASI GEREKEN ÖZELLİKLERİ	19
4.1.BİLİMSEL İÇERİK	19
4.1.OKUNABİLİRLİK.....	22
4.1.ÖĞRETİM YAKLAŞIMI	23
4.1.FİZİKSEL ÖZELLİKLER	24
4.4.1.Metin Tasarımı.....	24
4.4.2.Görsel Öğelerin Tasarımı.....	25
4.4.3.Sayfa Tasarımı	25
4.4.4.Kapak Tasarımı	26
4.4.5. Üretime Dönük Dış Yapı Özellikleri	26
5.NİTELİKLİ BİR SOSYAL BİLGİLER DERS KİTABINDA BULUNMASI GEREKEN ÖZELLİKLER.....	27

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

1.ARAŞTIRMANIN MODELİ.....	29
2.ARAŞTIRMANIN EVREN VE ÖRNEKLEMİ.....	29
3.VERİLERİN TOPLANMASI VE ANALİZİ	30

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

1.ARAŞTIRMA SORU VE HİPOTEZLERİNİN İNCELENMESİ.....	32
1.1.CİNSİYET DEĞİŞKENİNİN BOYUTLAR TEMELİNDE	

İNCELENMESİ	32
1.1.1.Cinsiyet durumu değişkeninin maddeler düzeyinde incelenmesi...	32
1.2. MEZUNİYET DURUMU DEĞİŞKENİNİN BOYUTLAR	
TEMELİNDE İNCELENMESİ.....	34
1.2.1. Mezuniyet değişkeninin maddeler düzeyinde incelenmesi.....	34
1.3. HİZMET SÜRESİ DEĞİŞKENİNİN BOYUTLAR	
TEMELİNDE İNCELENMESİ	36
1.3.1. Hizmet süresi değişkeninin maddeler düzeyinde incelenmesi	37
1.4. DERS KİTABI SEÇİMİ DEĞİŞKENİNİN	
BOYUTLAR TEMELİNDE İNCELENMESİ	39
1.4.1. Kitap seçimi değişkeninin maddeler düzeyinde incelenmesi	39
TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	
1. TARTIŞMA	41
2.SONUÇ.....	42
3.ÖNERİLER	44
KAYNAKLAR	45
EKLER	48
Ek-1. Anket Formu	49
Ek-2. Araştırma İzini.....	52
Ek-3. Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği	56

TABLolar DİZİNİ

	Sayfa
Tablo-1. Ders kitabı değerlendirme ölçeği	18
Tablo-2. Öğretmenlerin mezuniyet durumları.....	29
Tablo-3. Öğretmenlerin hizmet süreleri	29
Tablo-4. SBDKDF'nun 5'li Derecelendirme Ölçeğine Göre Puan Aralığı ve Seçenekleri.....	31
Tablo-5. Cinsiyet Açısından Ders Kitabı Değerlendirme Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin t Testi Sonuçları	33
Tablo- 6. Mezuniyet Durumu Açısından Ders Kitabı İnceleme Alt Boyutlarına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları	36
Tablo-7. Hizmet Süresi Açısından Ders Kitabı İnceleme Alt Boyutlarına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları	37
Tablo-8. Ders Kitabı Seçimi Açısından Ders Kitabı İnceleme Alt Boyutlarına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları	40

KISALTMALAR DİZİNİ

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

FDKDF: Fen Ders Kitabı Değerlendirme Formu

SDKDF: Sosyal Ders Kitabı Değerlendirme Formu

s: Sayfa

vb: Ve Benzeri

X: Ortalama

p: Anlamlılık Düzeyi

N: Denek Sayısı

ss: Standart Sapma

Sh: Standart Hata

AF(LSD) : En Az Anlamlı Fark Sınaması

Ed: Editör

f: Frekans

MWU: MannWhitney U Testi

ANOVA: Tek Yönlü Varyans Analizi

Vd: Ve Diğerler

sd: Serbestlik derecesi

k²: Ki kare

GİRİŞ

İnsan, doğasının gereği olarak etkileşim ve iletişime açık; değişen koşullarda hayatını sürdürme kabiliyetinde olan, tekâmül yoluyla terakki etmek için yolculuğuna devam eden bir varlıktır. İnsanın tekâmülü, eğitimi formal ve informal yollardan yapılmaktadır. Eğitim-öğretim müesseselerinde planlı, programlı bir şekilde kazanımları, bireylere kültürlenme yapmak formal eğitimin tanımı kapsamındadır.

İnsanlar geçmişten günümüze eğitime ve öğretime hep ihtiyaç hissetmişlerdir. Yaşanılan her devrin ve toplumun zamana bağlı olarak şekillenen farklı eğilimleri, istek ve hedefleri vardır. Bu bağlamda, adı geçen farklı şekillenmelere yanıt verecek veya bunları karşılayacak nitelikte eğitilmiş bireylere ihtiyaç vardır. Kuşkusuz bu oluşumda eğitim ve öğretimin rolü büyüktür (Başaran, 1996:70).

Toplumlar kendi varlığını ve devamını sürdürmek için bireylerini belirli kurallar çerçevesinde eğitmişlerdir. Bireyler bu eğitim sonucunda hem kendini gerçekleştirmiş hem de içinde bulunduğu toplumun ihtiyaçlarına cevap vermişlerdir.

Eğitim ve öğretim sürecinde çocuğun kültürlenmesinde en önemli etkenlerden biri şüphesiz öğretmenlerdir. Mesleki eğitimini tamamlamış ve kendini devamlı güncelleyen iyi bir öğretmen, öğrencisinin de gelişimine pozitif katkı sağlayacaktır. Eğitim öğretim yaşantılarında öğretmenden sonra gelen ikinci bir etken ise ders kitaplarıdır. Ders kitapları programla öğrenci arasında köprü kuran temel materyallerdir. İyi bir ders kitabı programdan etkilenen herkese programın diğer boyutları hakkında fikir veren temel materyallerdir (Küçükahmet, 2003:13). İyi hazırlanmış bir ders kitabı, çocuklardaki derse olan ilgiyi artırarak okuma alışkanlığının kazanılmasına ve o dersin kazanımlarının elde edilmesine fayda sağlayacaktır.

Toplumlar; kültürel, ahlaki, iktisadi, içtimai değer ve normlarını eğitim kurumlarında belirli bir eğitim ve öğretim programı dâhilinde planlı bir şekilde bireyelerine kazandırarak etkin vatandaş yetiştirmeyi hedeflemektedir. Ülkemiz de bu hedef doğrultusunda ilk ve orta öğretim kademesinde Sosyal Bilgiler dersinin öğretim programı kapsamında etkin, sosyal, katılımcı, değerlerinin farkında olan

bireyler, vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Toplumumuzda bu denli önemli işlevi ve amaçları olan Sosyal Bilgiler dersinin kitabı da bu gayeye hizmet edecek şekilde bilimsel içerik, kullanılan malzeme, ölçme ve değerlendirme, tasarım, dil ve anlatım yönünden iyi hazırlanmalıdır. Uygulamada, çoğu zaman öğretim yöntemi ve hatta öğretim ortamları, ders kitapları esas alınarak düzenlenmektedir. Bu durum, ders kitaplarının ders kitaplarının önemini daha da artırmaktadır (Kılıç ve Seven, 2011:27).

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMA PLANI

1.ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı 2015-2016 eğitim öğretim yılında okutulan ortaokul 6.sınıf sosyal bilgiler ders kitabına ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

2.ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Eğitim faaliyetlerinin temel amacı; bireyin içinde bulunduğu toplumun değer yargılarını bilen, topluma yararlı, etkili ve sorumlu iyi vatandaşlar olarak yetiştirmektir. Bu maksatla ilkököl 4.sınıf ve ortaokul 5.6.7.sınıfta müfredata Sosyal Bilgiler dersi temel derslerden biri olarak konmuştur.

“İlköğretimdeki, "Sosyal Bilgiler" dersinin öğretiminde en önemli amaç, öğrenciye “toplumsal kişilik" kazandırmaktır. Toplumsal kişiliğin de en önemli özelliği "iyi bir yurttaş" olmaktır. Burada, iyi bir yurttaş olmaktan amaç, kişinin görev ve sorumluluklarını bilmesi, çevresine ve çevresindeki olaylara karşı bilinçli olmasıdır. Sosyal Bilgiler dersi, bireyin gerek kendisine, gerekse ailesine, çevresindeki diğer insanlara, yasalara ve devlete karşı görev ve sorumluluklarının neler olduğunu ve özellikle toplumsal çevresine etkili bir biçimde nasıl uyum yapılacağını öğretir”(Sözer,1998:18).

Eğitim-öğretim yaşantısının en önemli öğelerinin başında hiç kuşkusuz ders kitapları gelmektedir. Toplumsal yaşamda hayati öneme sahip değerleri bireylere kazandırmayı hedefleyen Sosyal Bilgiler dersinin kitabının iyi hazırlanması gerekmektedir. İyi hazırlanmış bir ders kitabı; öğrencinin, ilgisini çekerek kitapla arasında pozitif bir bağ kurmasına olanak sağlamalıdır. Ders kitapları, çocukların bilişsel, duyuşsal ve psiko-motor becerilerinin gelişmesinde katkısı en yüksek olan materyallerden birisidir. Özellikle ilköğretim çağında ders kitaplarının özel bir önemi vardır (Demirel, 2006:38).

Öğretmenlerin ders kitabı tercihinde ders kitaplarının barındırdığı özellikler çok önemlidir. İyi hazırlanmış ders kitapları, konuların sıralanışı, hazırlık-değerlendirme soruları ve hazır etkinliklerle amaca uygun, düzenli ve hızlı bir öğretimin yapılmasına imkân verir. Uygulamada çoğu zaman öğretim yöntemi ve

hatta öğretim ortamları, ders kitapları esas alınarak düzenlenmektedir (Kılıç ve Seven, 2003).

Ders kitaplarının bu derece önemli olduğu gerçeğinden yola çıkarak Sosyal Bilgiler 6.Sınıf ders kitabının bilimsel içerik, dil ve anlatım, görsel tasarım, fiziksel yapı bakımından öğretmen görüşlerine göre incelenmesi, gelecekte hazırlanacak olan ders kitapların geliştirilmesine ve bu alanda yapılabilecek olan çalışmalara yardımcı olması noktasında önem taşımaktadır.

3.PROBLEM CÜMLESİ

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin ortaokul 6.sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabının bilimsel içerik, dil ve anlatım, görsel tasarım, ölçme ve değerlendirme öğelerine ilişkin görüşleri nelerdir?

3.1 ALT PROBLEMLER

- 1.Sosyal bilgiler öğretmenlerinin “cinsiyet” değişkenine bağlı olarak;
  - a. Bilimsel içerikle ilgili görüşlerinde,
  - b. Dil ve anlatım ile ilgili görüşlerinde,
  - c. Görsel tasarımla ilgili görüşlerinde,
  - d. Ölçme ve değerlendirme ile ilgili görüşlerinde anlamlı bir fark var mıdır?
2. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin “mezuniyet” değişkenine bağlı olarak;
  - a. Bilimsel içerikle ilgili görüşlerinde,
  - b. Dil ve anlatım ile ilgili görüşlerinde,
  - c. Görsel tasarımla ilgili görüşlerinde,
  - d. Ölçme ve değerlendirme ile ilgili görüşlerinde anlamlı bir fark var mıdır?
3. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin “hizmet süresi” değişkenine bağlı olarak;
  - a. Bilimsel içerikle ilgili görüşlerinde,
  - b. Dil ve anlatım ile ilgili görüşlerinde,
  - c. Görsel tasarımla ilgili görüşlerinde,
  - d. Ölçme ve değerlendirme ile ilgili görüşlerinde anlamlı bir fark var mıdır?

4. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin “kitap seçimi” değişkenine bağlı olarak;
  - a. Bilimsel içerikle ilgili görüşlerinde,
  - b. Dil ve anlatım ile ilgili görüşlerinde,
  - c. Görsel tasarımla ilgili görüşlerinde,
  - d. Ölçme ve değerlendirme ile ilgili görüşlerinde anlamlı bir fark var mıdır?

3.2.HİPOTEZLER

- 1.Sosyal bilgiler öğretmenlerinin “cinsiyet” değişkenine bağlı olarak;
  - a. Bilimsel içerikle ilgili görüşlerinde,
  - b. Dil ve anlatım ile ilgili görüşlerinde,
  - c. Görsel tasarımla ilgili görüşlerinde,
  - d. Ölçme ve değerlendirme ile ilgili görüşlerinde anlamlı bir fark vardır.
2. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin “mezuniyet” değişkenine bağlı olarak;
  - a. Bilimsel içerikle ilgili görüşlerinde,
  - b. Dil ve anlatım ile ilgili görüşlerinde,
  - c. Görsel tasarımla ilgili görüşlerinde,
  - d. Ölçme ve değerlendirme ile ilgili görüşlerinde anlamlı bir fark vardır.
3. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin “hizmet süresi” değişkenine bağlı olarak;
  - a. Bilimsel içerikle ilgili görüşlerinde,
  - b. Dil ve anlatım ile ilgili görüşlerinde,
  - c. Görsel tasarımla ilgili görüşlerinde,
  - d. Ölçme ve değerlendirme ile ilgili görüşlerinde anlamlı bir fark vardır.
4. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin “kitap seçimi” değişkenine bağlı olarak;
  - a. Bilimsel içerikle ilgili görüşlerinde,
  - b. Dil ve anlatım ile ilgili görüşlerinde,

- c. Görsel tasarımla ilgili görüşlerinde,
- d. Ölçme ve değerlendirme ile ilgili görüşlerinde anlamlı bir fark vardır.

4.SAYILTILAR

- Veri toplama aracına verilen yanıtlar samimidir.

5.SINIRLILIKLAR

- Araştırma 2015-2016 eğitim öğretim yılı bahar dönemi ile sınırlıdır.
- Araştırma, örnekleme alınmış 6.sınıf sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri ile sınırlıdır.
- Araştırma, Eskişehir il merkezindeki okullar ile sınırlıdır.
- Araştırma öğretmenlerin sorulara verdiği yanıtlar ile sınırlıdır.

6.TANIMLAR

Ders Kitabı: Her tür ve derecedeki örgün ve yaygın eğitim kurumlarında kullanılacak olan, konuları öğretim programı doğrultusunda hazırlanmış, öğrenim amacı ile kullanılan basılı eserdir(MEB,2004).

Sosyal Bilgiler: İnsanın, sosyal yapı içerisindeki konumunu oluşturabilmesine yardımcı olması amacıyla, çok çeşitli konuları ihtiva eden sosyal bilimler (tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, hukuk vs.) ve vatandaşlık bilgisi konularını eğitim-öğretim alanına aktaran plan ve program dâhilinde bireyin sosyal çevre ile olan etkileşiminin tarihsel bağlamda incelendiği bir ilköğretim dersidir. Sosyal Bilgiler dersi, temel kültür öğelerini, birçok alandaki çalışmalardan sağlanan bulgulardan, disiplinler arası bir yaklaşımla seçilip yoğrularak oluşturulmuş bilgileri; ilköğretim düzeyine ve çocuğun küresel algılama özelliğine uygun duruma getirilmiş bir derstir (Can, 1998:3).

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE İLE İLGİLİ LİTERATÜR

1.DERS KİTABI

Ders kitabı, ders konularına ait bilgileri, sıralı ve doğru bir biçimde öğrencinin kendi kendilerine öğrenmelerini sağlamak amacıyla hazırlanan araçlardır (Duman, T., Karakaya, N., Çakmak, M., Eray M., & Özkan, M., 2001).

Ders kitapları öğretim amacıyla kullanılan temel kaynaklardır. Bir derste, bilgilerin öğrenciye aktarımı sürecinde öğrencinin yaş ve bilgi seviyesine uygun, öğretim programları esas alınarak hazırlanmış basılı eğitim araçları olan ders kitapları en yaygın öğretim materyalleridir (Bayrakçı, 2005:1).

Ders kitabı, bir derse ait konuların, aynı yaş grubundaki öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor becerilerinin dikkate alınarak öğretimi için yazılmış olan; öğrencilerin kendi kendilerine öğrenmelerini kolaylaştırmak amacıyla içeriği öğretim programı ile belirlenen eğitim-öğretim süreçlerinin en temel araç-gereçlerindedir.

“Ders kitabı, her tür ve derecedeki örgün ve yaygın eğitim kurumlarında kullanılacak olan, konuları öğretim programı doğrultusunda hazırlanmış, öğrenim amacı ile kullanılan basılı eserdir” (MEB, 2004).

Toprak (1993), ders kitaplarını “Eğitim programlarında belirlenen amaçlar doğrultusunda; öğretim programlarındaki derslerin içeriği ile ilgili bilgileri öğrencilere sunan, pekiştirme, sınava hazırlama ve öğrenme hızlarına uygun çalışma olanağı sağlayan kullanışlı bir öğretim materyali” olarak tanımlamıştır (Demirel, 2006:40).

Ders kitabı, kullanıldığı dersin zaman içerisinde gelişmesinde ve uygulamaya dönük faaliyet göstermesinde işlevi olan temel araçlardandır. “Hazırlanışlarında, düzenlenmelerindeki sürekli denetimlilik özelliği, olgunlaşma ve geliştirilme yolunda geçirdikleri süreçlerin çok sayıda olması, titiz ve özenli çalışma gerektirici nitelikleri yönünden emek ve işlevsel değeri yüksek, kalıcı birer ürün olma özelliğini taşırlar (Güçlü, N., Topses, G., Yel, S., Korkmaz, A., Çakmak, M., Köksal, H. ve Albayrak, F.,2001).

2.DERS KİTABININ EĞİTİMDEKİ YERİ VE ÖNEMİ

Eğitim-öğretim sürecinde en yaygın olarak kullanılan araç, ders kitaplarıdır. Ders kitaplarının bu kadar yaygın olarak kullanılmasında, şüphesiz ulaşılabilirliğinin kolay olması, ekonomik oluşu, ders, öğretmen, öğrenci özelliklerinin dikkate alınarak belirli bir plan ve öğretim programı dâhilinde çeşitli öğretim ilke ve yöntemleri kullanılarak öğretim süreçlerinin daha verimli geçmesine olanak sağlaması ders kitaplarının yaygın kullanılmasının belli başlı sebepleri arasında yer almaktadır. Çevre imkânları, dersin özellikleri, öğretmenin formasyonu gibi faktörlerden dolayı, öğretim ortamında kullanılan araçlar zenginlik göstermemektedir. Bu ise öğretimde istenilen verimin elde edilmesini olumsuz etkilemektedir. Kitapların elde edilmesi ve kullanımı kolaydır. Diğer araçlara göre de çok farklı işlevlere sahiptir. Bunlardan dolayı en çok kullanılan araç konumundadır (Kılıç ve Seven, 2011:26).

Ders kitapları, çocukların bilişsel, duyuşsal ve psiko-motor becerilerinin gelişmesinde katkısı en yüksek olan materyallerden birisidir. Özellikle ilköğretim çağında ders kitaplarının özel bir önemi vardır (Demirel, 2006:38).

Ders kitapları, her kademedeki okullarda en temel ve yaygın materyallerdendir. Ancak, özellikle ilk ve ortaokul çağındaki ders kitaplarının özel bir önemi vardır. İlköğretim, okumayı sevmeye ve iyi okuma alışkanlığı kazanmada başlangıç dönemidir. Bu nedenle, ilköğretim çağındaki çocuklar için yazılacak ve basılacak kitapların niteliğine büyük önem ve özen gösterilmelidir (Kılıç ve Seven, 2001).

Ders kitaplarının çok yönlü oluşu ve birçok işlevi tek başına yerine getirmesi eğitim ortamlarında en fazla kullanılan materyal olmasını sağlamıştır. Ders kitapları, öğrencilere öğretim programları ile ilgili konularda bilgi sağlayan, belirli ipuçları veren ve onlara toplumun istediği davranışları kazandıran, araştırma ve inceleme yapmaya yönlendiren, en uygun öğretme ve öğrenme olanağı sunan araçlardır.

Ders kitaplarının birçok özelliği bünyesinde barındırması ve çok yönlü oluşu öğretmenler tarafından en çok tercih edilen araç olmasının başlıca sebebidir. İyi hazırlanmış ders kitapları, konuların sıralanışı, hazırlık-değerlendirme soruları ve hazır etkinliklerle amaca uygun, düzenli ve hızlı bir öğretimin yapılmasına imkân verir. Uygulamada, çoğu zaman öğretim yöntemi ve hatta öğretim ortamları, ders

kitapları esas alınarak düzenlenmektedir. Bu durum, ders kitaplarının önemini daha da artırmaktadır (Kılıç ve Seven, 2011:27)

2.1. DERS KİTAPLARININ ÖĞRETMEN AÇISINDAN ÖNEMİ

Eğitim ve öğretim ortamlarının en temel unsurlarından biri öğretmenlerdir. Öğretimin sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesi için, öğretmen rehber konumundadır. Mesleki donanımı, konu alan bilgisi, öğretmenlik mesleği bilgisi, genel kültürü yeterli düzeyde olan insancıl ve gayretli bir öğretmen rehberlik görevini hakkıyla ifa eder. Öğretmenin, sınıf ortamında öğrenci sayısından dolayı, her zaman her öğrenciye ihtiyaç duyduğu rehberliği yeterince vermesi mümkün olmayabilir (Kılıç ve Seven, 2003:25).

Öğretim sürecinin başarıyla neticelenmesinde öğretmene en büyük yardımcı materyal ders kitaplarıdır. Alanında iyi hazırlanmış bir ders kitabı, öğretmenin konu alan bilgisinin her zaman güncellenmesine katkı sağlarken; ders kitabındaki kazanımların hangi öğretim yöntem, strateji ve tekniklerin kullanılarak kazandırılacağına bilgisini vererek öğretmenin mesleki bilgisiyle ilgili eksikliklerini gidermesine yardımcı olur.

Ders kitaplarının diğer alanlarla bağlantı kurması, öğretmenin konu anlatımında genel kültür öğelerine başvurması sınıf ortamını olumlu yönde etkileyerek eğitim öğretimi zevkli hale getirir. Ders kitapları öğretmenin dersi planlı ve sistemli bir şekilde işlemesine yardımcı olur. Diğer yandan işlenecek konuları orta seviyede sınırlandırdığı için, öğretmenin anlatacaklarının sınırlarını belirlemesine yardımcı olur (Tosunoğlu ve Aslan, 2001).

Öğrenme, sadece okul ortamında gerçekleşmez. Öğrenci okul dışında da öğrenmeye ihtiyaç duyar. Öğretmenin rehberlik ve yol gösterme görevini okul dışında ders kitapları yerine getirir (Demirel, 2006:46).

2.2.DERS KİTAPLARININ ÖĞRENCİ AÇISINDAN ÖNEMİ

Eğitimin merkezini öğrenci oluşturur. Öğrencinin göz ardı edildiği durumlarda yapılan işlemler, istenilen sonucunun elde edilmesini sağlamak için yeterli değildir. Bu açıdan öğrenci özellikleri, sınıfın ortamında en çok kullanılan ders kitaplarında göz önünde bulundurulmalıdır (Kılıç, 2011:30).

Ders kitaplarından öğrencinin ilgi ve ihtiyaçlarına cevap vermesi beklenir. Öğrencinin içinde bulunduğu yaş grubu ve buna bağlı olarak gelişim özelliklerini dikkate alarak hazırlanan ders kitabındaki etkinlikler öğrenme ortamında hem öğrencinin hem de öğretmenin işini kolaylaştırır.

Ders kitabı, öğrencinin sınıf içindeki etkinliklere aktif katılımını sağlayacak yeterlilikte olmalıdır. Öğrenci ders kitabı sayesinde bilgi eksiklerini tamamlama ve sınıf dışında da bu bilgilere ulaşma kolaylığını yakalamış olur.

Sınıf ortamında, öğretmenin zaman zaman her öğrenci ile birebir ilgilenmesi mümkün olmayabilir. Böyle durumlarda ders kitapları öğrencinin ihtiyaç duyduğu açığı kapatabilir.

3.DERS KİTABININ HAZIRLANMASI VE İNCELENMESİ

Milli Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliğine göre ders kitaplarının hazırlanması ve hizmete sunulmasında temel sorumluluk Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'na aittir. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı(TTKB), doğrudan bakana bağlı bir karar organıdır. Eğitim ile ilgili her konuda bakana danışmanlık, araştırma ve geliştirme faaliyetleri yapmaktadır (TTKB Yönetmeliği, 2011).

Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliğinin 19'uncu maddesi (4)'üncü fıkrasında yer alan Millî Eğitim Bakanlığına bağlı örgün ve yaygın eğitim kurumlarında okutulacak ders kitabının incelenmesinde, değerlendirilmeye esas olacak kriterler ile bunlara ait açıklamalar aşağıdadır (MEB, 2013)

Taslak ders kitaplarının incelenmesi ve değerlendirilmesinde;

- a. İçeriğin Anayasa ve kanunlara uygunluğu,
- b. İçeriğin bilimsel olarak yeterliliği,
- c. İçeriğin eğitim ve öğretim programının kazanımlarını gerçekleştirme yeterliliği,

d. Görsel tasarımın ve içerik tasarımının, öğrenmeyi destekleyecek nitelikte olması ve öğrencilerin gelişim özelliklerine uygunluğu, olmak üzere dört kriter kullanılır.

Z-kitaplarda yukarıda ifade edilen kriterlere ek olarak zenginleştirilmiş içeriklerin, kazanımlara uygun ve bunları gerçekleştirme yeterliliğini destekleyici nitelikte olması kriteri de kullanılır.(MEB, 2013)

A. İçeriğin Anayasa ve Kanunlara Uygunluğu

Taslak ders kitabı 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununun 2'inci maddesinde ifade edilen Türk Millî Eğitiminin genel amaçları ile Türk Millî Eğitiminin Temel İlkeleri esas alınarak hazırlanır.

Taslak ders kitabında Anayasa, kanunlar ve ilgili diğer mevzuata aykırılık olamaz. Taslak ders kitapları Anayasada ve Millî Eğitim Temel Kanununda açıkça hükme bağlanmış eşitlik ilkesini gözeterek, temel insan hak ve özgürlüklerini destekleyen ve her türlü ayrımcılığı reddeden bir yaklaşımla hazırlanır. Konuların işlenişinde ya da örneklerde insanların ve olayların sunulmasında toplumsal eşitlik ilkesi gözetilir. İçerikte ve görsel öğelerde bireylerin hak ve özgürlüklerini ihlal edecek unsurlar bulunmaz. İnsan haklarına aykırı, ayrımcılık ve önyargı niteliği taşıyan ifadeler kullanılmaz. Cinsiyet açısından makul denge gözetilir. Üslup ve görsel öğelerin kullanımında toplumun değer yargıları, hayat tarzı doğru olarak yansıtılmalıdır. (Ek:3)

B. İçeriğin Bilimsel Olarak Yeterliliği

Taslak ders kitaplarının içeriğinde genel geçer, kabul görmüş ve güncel bilimsel bilgi, teori, teknik, yöntem, terim, birim ve semboller kullanılır. İçerik, bilimsel olarak geçerliliği ve güvenilirliği kabul edilen kaynaklara dayandırılır. Bilimsel olarak geçerliliği ve güvenilirliği konusunda kanıt olmayan ve kaynağı bilinmeyen içeriklere yer verilmez. Bilimsel bilgi dışında görüş veya kanaat niteliğinde olan bilgilerin hangi kaynağa ya da kişiye ait görüş veya kanaat olduğu açıkça belirtilir. İçeriğin alıntı ya da atıf yoluyla kullanılmasında kaynakların güvenilirlik, önem ve önceliklerinin değerlendirilmesinde evrensel olarak geçerli bilimsel standartlar esas alınır. Bilimsel olarak hatalı ve yanlış bilgi kullanılamaz. İstatistiksel veri olarak ulusal ve uluslararası kuruluşlarca güvenilirliği kabul görmüş

veriler kullanılmalıdır. Kaynak göstermede, alıntılarda ve atıflarda telif hakları gözetilmelidir. (Ek:3)

C. İÇERİĞİN EĞİTİM VE ÖĞRETİM PROGRAMININ KAZANIMLARINI GERÇEKLEŞTİRME YETERLİLİĞİ

Taslak ders kitabında kullanılan dil ve anlatım öğrencilerin gelişim düzeyine uygun, açık ve anlaşılır olmalıdır. Taslak ders kitabının yazım ve imla hataları ile anlatım bozukluklarından arındırılmış olması esastır.

Taslak ders kitabı ilgili eğitim öğretim programının tüm kazanımlarını eksiksiz olarak kapsar. Hangi içeriğin, hangi kazanımı karşıladığı uygun bir ifade ile belirtilir. Dersin özelliğine göre ünite, bölüm, tema veya konular arasında mantıksal bir sıra ve hacim bakımından programa uygun bir denge oluşturulur. Kazanımın gerçekleşmesi için gereken içerik sistematik bir yapı, anlaşılır dil ve ayrıntıda sunulur. Bölüm, ünite ya da konu başında öğrenciyi düşünmeye yönlendirmek ya da motivasyon amaçlı soru, etkinlik veya araştırma önerileri öğrencinin hazır bulunuşluk düzeyine uygun ve gerçekçi olarak verilir. Bölüm sonlarında, öğrenmeyi destekleyecek nitelikte alıştırmaya, uygulama ve değerlendirme soruları veya etkinliklerine yer verilir. Kazanımların gerçekleşmesi için deney, alan gezisi, proje ve benzeri etkinlikler uygun ayrıntıda sunulur. Kazanımların işlenişinde gerekli yer ve durumlarda; konular arasında, diğer dersler ve günlük hayatla uygun bağlantılara yer verilir. (Ek:3)

D. GÖRSEL TASARIMIN VE İÇERİK TASARIMININ, ÖĞRENMEYİ DESTEKLEYECEK NİTELİKTE OLMASI VE ÖĞRENCİLERİN GELİŞİM ÖZELLİKLERİNE UYGUNLUĞU

Taslak ders kitabında kullanılan fotoğraf, resim, tablo, grafik, diyagram ve benzeri görsel öğeler özgün, tasarım ve renk seçimlerinin estetik değeri yüksek olmalıdır. Bu öğeler öğrencinin gelişim düzeyine uygun ve öğrenmeyi destekleyici nitelikte tasarlanırlar. Görsel tasarımı ve sayfa düzenlemesi ünite içinde ve kitap boyunca tutarlı bir biçimde yapılır. Taslak ders kitabı reklam unsuru taşıyan öğeler içermez. Sayfa düzenlemesi aşırı yoğun olmamalıdır. Görsel öğeler öğrencinin ilgisini çekmelidir. (Ek:3)

E. Zenginleştirilmiş İçeriklerin Kazanımları Desteklemesi ve Kazanımlara Uygunluğu

Z-kitaplar, ders kitaplarının niteliklerine ek olarak; zenginleştirilmiş içeriklerin kazanımlara uygunluğu ve kazanımları destekleyip desteklemediği ve öğrenci seviyesine uygun olup olmadığına göre değerlendirilir.

Z-kitaplarda sesli içeriklerde ses net ve anlaşılır olmalıdır. Reklam amaçlı ögeler kullanılamaz.

Talim ve Terbiye Kurulu tarafından ders kitabı olarak kabul edilmiş bir eserin, onaylanmış olan içeriğinde değişiklik yapmamak kaydıyla, görsel-ışitsel ve çeşitli elektronik ögelerle zenginleştirilmesi hâlinde, onaylanmış olan içerik yeniden incelenmez (MEB, 2013).

3.1. DERS KİTAPLARININ SAĞLANMA USULLERİ

Ders kitabının hazırlanması ve hizmete sunulması ile ilgili usuller MEB Ders Kitapları Yönetmeliğinde belirtilmiştir.

a) Yarışma

İlgili alanlarda ders kitabı hazırlanmasıyla ilgili olarak Bakanlıkça ödüllü veya ödüksüz yarışma açılır. Açılan yarışmanın başvuru şekli, ödül ve ödemeye ilişkin usul ve esaslar, düzenlenecek şartname ile belirlenir. Kurulca hazırlanan şartname, Tebliğler Dergisinde ilân edilir. Yarışmaya ders kitabı üretme şartlarını taşıyan yayın evleri katılır. Yarışmaya katılacak eserler, Yönergede belirtilen esaslara göre hazırlanır. Eserlerin incelenmesi ve değerlendirilmesi, Bakanlığımız ve diğer resmî kurumlardan katılacak uzmanlardan oluşturularak Özel İhtisas Komisyonlarınca yapılır. İnceleme ve değerlendirme sonuçları, Kurulda görüşülür ve alınan karar Tebliğler Dergisinde yayımlanır (MEB, 2006).

b) Sipariş

Sipariş usulüne göre yazdırılmasına karar verilen kitapların şartnamesi, ilgili birimce hazırlanarak Başkanlığa sunulur. Kurulca uygun görülen şartname, hazırlayan birime gönderilir. Bu birim, kişi veya komisyona şartname hükümlerine göre kitap yazdırır. İlgili birim, baskıya hazırlanan nüshaları inceler veya incelettirir.

İnceleme sonucunda düzenlenen raporlar ile eserler Başkanlığa sunulur. Bunlar Kurulca değerlendirilir. Alınan karar, Daire Başkanlığına ve ilgili birime bildirilir.

c) Satın alma

Eğitim-öğretim kurumlarında okutulmasına ihtiyaç duyulan yurt içi veya yurt dışında yazılmış, çevirisi yapılmış kitapların incelenmesi ilgili birimce yapılarak raporu ile birlikte Başkanlığa sunulur. Sunulan bu eserin satın alınmasına karar verilmesi halinde bu durum alım işlerinin gerçekleşmesi için Daire Başkanlığına bildirilir, ilgili birime de bilgi verilir (MEB, 2006).

d) Yazdırma

Bakanlık bünyesinde bulunan personele veya bunlardan oluşan bir komisyona kitap yazdırılabilir. Yazdırılmasına karar verilen kitaplarla ilgili bir şartname hazırlanarak Başkanlığa sunulur. Kurulca uygun görülen şartname, hazırlayan birime gönderilir. Bu birim, kişi veya komisyona şartname hükümlerine göre kitap yazdırır. İlgili birim, baskıya hazırlanan nüshaları inceler veya incelettirir. İnceleme sonucunda düzenlenen raporlar ile eserler Başkanlığa sunulur. Bunlar Kurulca değerlendirilir. Alınan karar, Daire Başkanlığına ve ilgili birime bildirilir (MEB, 2006).

e) Özel Kesimce Hazırlama:

Baskıya hazır nüshanın üç adedi, öğrenci çalışma kitabı ve öğretmen kılavuz kitapları ile birlikte takım hâlinde her yıl incelenmek üzere Ocak, Şubat, Mart aylarında Başkanlığa teslim edilir. Hangi ders kitaplarının öğrenci çalışma kitabı ve öğretmen kılavuz kitabı ile birlikte takım hâlinde verileceği ilgili dersin öğretim programının Kurul kararında belirtilir. Aralık ayının üçüncü haftasının son iş gününe kadar Kurulca kabul edilen, okutulma süresi devam eden ve süresi uzatılan ders kitaplarının listesi, Tebliğler Dergisinde yayımlanmak üzere Aralık ayının sonuna kadar Daire Başkanlığına gönderilir. Azınlık okulları, kendi dillerinde okutulmak üzere hazırlattıkları kitapları, yeminli mütercimlerce tercüme edilmiş nüshası ile birlikte incelenmek üzere Başkanlığa teslim ederler. İnceleme ve değerlendirme sonuçları, inceleme raporları ve puanları ile birlikte ilgisine gönderilir (MEB, 2006).

3.2.DERS KİTABININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Taslak ders kitaplarının Başkanlığa teslimi

Taslak ders kitapları Başkanlığa elektronik ortamda teslim edilir. Eğitim ve öğretim programı doğrultusunda ilgili hizmet birimi veya yayınevince hazırlanan taslak ders kitapları için inceletme yılda iki dönemde yapılır. Birinci başvuru dönemi için başvurular 16 Ocak veya takip eden işgününde başlar, 1 Şubat veya takip eden işgünü mesai bitiminde sona erer. İkinci başvuru dönemi için başvurular 16 Temmuz veya takip eden işgününde başlar, 1 Ağustos veya takip eden işgünü mesai bitiminde sona erer. Ancak, ders kitabının yeniden yazılmasını gerektiren eğitim ve öğretim programı değişikliklerinde taslak ders kitaplarının Başkanlığa ilk başvurusunun kabul ve duyurusuna dair takvim ilgili Kurul kararında belirtilir.

Azınlık okulları, kendi dillerinde okutulmak üzere hazırladıkları/hazırlattıkları kitapları, yeminli mütercimlerce tercüme edilmiş bir nüshası ile birlikte ilgili hizmet birimi kanalıyla incelenmek üzere Başkanlığa gönderir. Bu kitaplar, Başkanlıkça oluşturulacak komisyonca 30 uncu madde hükümlerine göre incelenir. Başvuru sahibi tarafından hazırlanmış ve okutulmakta olan ders kitabının/kitaplarının azınlık okullarınca kendi dillerine çevrilerek okutulmak istenmesi hâlinde ilgili hizmet birimi ile işbirliği yapılarak Başkanlıkça belirlenen usullere göre incelenir.

Yabancılar tarafından açılmış özel okullar, kendi dillerinde okutulmak üzere hazırladıkları/hazırlattıkları kitapları, yeminli mütercimlerce tercüme edilmiş bir nüshası ile birlikte, ilgili hizmet birimi kanalıyla incelenmek üzere Başkanlığa gönderir. Bu kitaplar, Başkanlıkça oluşturulacak komisyonca 30 uncu madde hükümlerine göre incelenir.

Öğretimi yabancı dilde yapılan derslere ait Kurul kararıyla ders kitabı olarak kabul edilen ve uygunluk süresi devam eden ders kitapları, alanında eğitim görmüş uzman veya uzmanlarca tercüme edilerek, başvuru sahibince Başkanlığa sunulur. Bu kitaplar, Başkanlıkça oluşturulacak komisyon tarafından sadece tercümesi yönüyle incelenir (MEB, 2015).

Başvuruda istenecek belgeler

Taslak ders kitabının Başkanlığa tesliminde taslak ders kitabı ile birlikte;

Dilekçe, taslak ders kitabını hazırlayan yazarın/yazarların öz geçmişleri ve diploma örnekleri, taslak ders kitabının hazırlanmasında görev alan dil uzmanı, görsel tasarımcı ve varsa editör, program geliştirme uzmanı, ölçme ve değerlendirme uzmanı, rehberlik veya çocuk gelişimi ve eğitimi uzmanlarının öz geçmişleri ve diploma örnekleri, taslak ders kitabının inceletme ücretinin Bakanlık Döner Sermaye İşletmesi hesabına yatırıldığına dair banka dekontu, yayınevlerinin taslak ders kitabını hazırlattığı yazar ile taslak ders kitabının hazırlanmasında görev alanların herhangi bir sosyal güvenlik kurumunda kayıtlı bulduklarına veya bu kişilerden hizmet satın alındığına dair yazılı beyanları, elektronik ortama yüklenir. Başvuru sahibi, elektronik ortamda sunulan belgelerle bir adet elektronik ortama yüklenen

taslak kitabın tıpkıbasımı ile bir adet tüm kimlik bilgilerini içeren baskıya hazır nüshayı elektronik olarak başvuru yaptığı tarihi takip eden beş işgünü içinde Başkanlığa teslim eder (MEB, 2015)

Z-Kitap başvurularında birinci fıkrada yer alan belgeler teslim edilir. İnceleme ve değerlendirme işleminin herhangi bir safhasında tıpkıbasım nüshasının elektronik ortama yüklenen nüshadan farklılığının tespiti hâlinde inceleme işlemi Kurulca sonlandırılır ve taslak ders kitabı yayınevi veya ilgili hizmet birimine iade edilir (Ek:3)

Ön inceleme

Başkanlıkça taslak ders kitapları başvuru sırasına göre;

İnceleme ücretinin tam yatırılıp yatırılmadığı; başvuruların, bu yönetmelik hükümlerine göre yapılıp yapılmadığı; taslak ders kitabının 8 inci maddenin birinci fıkrasının (ç) bendinin (3) numaralı alt bendi ile 8 inci maddenin üçüncü ve dördüncü fıkralarında yer alan şartları taşıyıp taşımadığı, taslak ders kitabının hazırlanmasında görev alan kişilerin aranan nitelikleri taşıyıp taşımadıkları; takım hâlinde hazırlanması gereken taslak ders kitaplarının bu hususa uyup uymadığı, ayrıca Türkçe ve yabancı dil derslerine ait kaset ve elektronik kayıt ortamlarında verilen sesli ve görüntülü materyallerin öğretmen kılavuz kitabı ekinde bulunup bulunmadığı, yönlerinden incelenir (MEB, 2015).

Daire Başkanlığınca hazırlanan ön inceleme raporu Kurul tarafından değerlendirilir ve başvuru eserinin panel inceleme ve değerlendirmesine girip girmeyeceği Kurul tarafından karara bağlanır. Birinci fıkrada sayılanlardan en az birine uyulmadığının tespiti hâlinde taslak ders kitabı, ilgili hizmet birimi veya yayınevine iade edilir. Kurul tarafından panel inceleme ve değerlendirmesi için uygun bulunan taslak ders kitapları için panel inceleme ve değerlendirme süreci başlatılır(Ek:3)

İnceleme ücreti

Özel kesimce hazırlanan taslak ders kitapları ile ders kitabı dışındaki diğer eğitim araç-gereçleri ücret karşılığında incelenir.

Özel kesimce hazırlanan taslak ders kitabı ve diğer eğitim araç-gereçleri için;

- a) İlkokul taslak ders kitaplarının her biri için 90.000,
- b) Ortaokul taslak ders kitaplarının her biri için 120.000,
- c) Lise taslak ders kitaplarının her biri için 150.000,
- ç) Ders kitabı dışındaki diğer eğitim araç-gerecinin her biri için 45.000, gösterge rakamının, ücretin yatırıldığı tarihteki Devlet memurları aylık katsayısı ile çarpılması suretiyle elde edilen miktarda inceletme ücreti yatırılır.

Özel kesimce hazırlanan taslak ders kitapları ile Bakanlıkça satın alınacak eğitim araçlarına ait inceletme ücreti Bakanlık Döner Sermaye İşletmesi hesabına yatırılır (MEB, 2015).

İnceleme ücreti

Taslak ders kitapları ile diğer eğitim araç-gereçlerini inceleyen panelistlere, inceletme ücretinin yasal kesintileri yapıldıktan sonra kalan miktarı, panelist sayısına bölünerek eşit miktarda ödenir.

Hizmet birimlerince hazırlanan taslak ders kitapları ile diğer eğitim araç-gereçlerini incelemek üzere görevlendirilenlerden çalışma saatleri dışında fiilen çalışanlara, saat başına 80 gösterge rakamının Devlet memuru aylık katsayısı ile çarpımı sonucu bulunacak tutarda ödeme yapılır. Ancak bu şekilde ilgililere yapılacak ödeme tutarı her bir panel üyeliğinde;

- a) İlkokul taslak ders kitapları için 8000,
- b) Ortaokul taslak ders kitapları için 10000,
- c) Lise taslak ders kitapları için 12000,
- ç) Ders kitabı dışındaki diğer eğitim araç-gereci için 8000, gösterge rakamını geçemez.

Hibe veya protokol kapsamındaki eğitim araçları Bakanlık onayı ile kurulacak bir komisyon tarafından ücretsiz olarak incelenir (MEB,2016).

Bakanlıkça sipariş ve satın alma usulleriyle temin edilen veya yayınevlerince hazırlanan taslak ders kitapları, dersin konusu ve sınıfın seviyesi dikkate alınarak

Kurulca görevlendirilecek paneller tarafından değerlendirilir (MEB, 2015).
Değerlendirme aşağıdaki verilen tabloya göre yapılır.

Tablo:1 *Taslak Ders Kitaplarını Değerlendirme Ölçeği*

Değerlendirme Kriteri	0 (iyi değil)	2 (iyi)	3 (çok iyi)
A. İçeriğin Anayasa ve Kanunlara Uygunluğu	Anayasa, kanunlar ve ilgili diğer mevzuata açıkça muhalefet ve aykırılık teşkil eden içerik ve öğeler var. İnsan haklarına aykırı, ayrımcılık ve önyargı niteliği taşıyan ifadeler var.	Anayasa, kanunlar ve ilgili diğer mevzuata açıkça muhalefet ve aykırılık olmamakla birlikte, eşitlik, insan hakları ve toplumsal kesimleri temsil açısından iyileştirilebilir.	Eşitlik ilkesine uygun, temel insan hak ve özgürlüklerini destekleyen, toplumsal kesimleri eşit ve önyargısız olarak temsil eden bir yaklaşım var.
B. İçeriğin Bilimsel Olarak Yeterliliği	Bilimsel olarak yanlış ve hatalı bilgiler var. İçerik bilimsel olarak genel kabul gören kaynaklara dayalı değil. Görüş/kanaat ile bilimsel bilgi ayrımı yapılmamış.	Bilimsel olarak yanlış ve hatalı bilgi bulunmamakla birlikte, bilimsel içerik geliştirilebilir, içeriğin oluşturulmasında öncelikli ve önemli bazı kaynaklardan yararlanılabilir.	Bilimsel olarak hatalı ya da eksik bilgi yoktur. İçerik önemli ve öncelikli kaynaklara dayandırılarak oluşturulmuş.
C. İçeriğin Eğitim ve Öğretim Programının Kazanımlarını Gerçekleştirme Yeterliliği	En az bir kazanım tamamıyla karşılanmamış ve/veya birden fazla kazanımda telafi edilemeyecek derecede eksik/hatalı/yanlış içerik var.	Tüm kazanımlar karşılanmış olmakla birlikte, bazı kazanımlarda telafi edilebilir, düzeltilebilir nitelikte iyileştirmeye ihtiyaç var.	Tüm kazanımlar eksiksiz olarak karşılanmış.
Ç. Görsel Tasarımın ve İçerik Tasarımının, Öğrenmeyi Destekleyecek Nitelikte Olması ve Öğrencilerin Gelişim Özelliklerine Uygunluğu	Görsel tasarım ve içerik tasarımı, öğrenmeyi destekleyecek nitelikte ve öğrencilerin gelişim özelliklerine uygun değildir. Tasarımda özgünlük yoktur. Örneğin internet ya da başka kaynaklardan kes-yapıştır niteliğinde görseller kullanılmış.	Görsel tasarım ve içerik tasarımı, öğrenmeyi destekleyecek nitelikte ve öğrencilerin gelişim özelliklerine uygun olmakla birlikte, bazı tasarım öğelerinin geliştirilmesi gerekir.	Görsel tasarım ve içerik tasarımı, öğrenmeyi destekleyecek nitelikte, öğrencilerin gelişim özelliklerine uygun ve eksiksiz olarak düzenlenmiş.

Z-kitaplarda yukarıda ifade edilen kriterlere ek olarak, zenginleştirilmiş içeriklerin kazanımları desteklemesi ve kazanımlara uygunluğu bakımından da değerlendirme yapılır.

4.DERS KİTABINDA BULUNMASI GEREKEN ÖZELLİKLER

Ders kitaplarının öğretimdeki işlevini en iyi şekilde ve noksansız olarak yerine getirebilmesi için, kitapların şekil ve içerik yönünden gerekli olan nitelikleri göstermesi gerekir. Ders kitaplarının bir diğer işlevi de öğretim strateji ve yöntemlerinin verilen içerik ile uyuşmasıdır. Ayrıca içindeki bilgi yanlışlarından da arınmış olmalıdır.

Etkili bir ders kitabı, öğrencinin ilgisini çekmeli, derse karşı ilgi uyandırmalı, konunun ana hatlarını gösteren resim, grafik, hikâyeler vs. olmalıdır (Kılıç, 2006: 50).

Öğrencinin öğrenimini kolaylaştıracak etkili bir ders kitabının birtakım özellikleri taşıması gerekmektedir. Etkili bir ders kitabı öğrencinin ilgisi çekmeli, öğrencide derse karşı ilgi, alaka uyandırmalıdır. Bunun için konunun ana hatlarını gösteren resim, grafik, hikâye vb. argümanlar ile öğrenci konuya cezp edilmelidir. Ders kitabı, öğrencinin kendi kendine öğrenmesine imkân sunabilmeli, öğrencilere çeşitli yönerge, açıklama ve ipuçları vermelidir. Öğrencilerin öğrendiklerini pekiştirmelerine olanak sağlamalıdır. Kavramlar yalın ve anlaşılır bir dil kullanılarak açıklanmalı, gereksiz tekrarlardan kaçınılmalı, öğrenme ilkeleri dikkate alınarak yazılmalıdır(somuttan soyuta, basitten karmaşığa) (Şahin ve Yıldırım, 1999).

4.1.BİLİMSEL İÇERİK

Ders kitabında bilimsel içerik dediğimizde akla gelen ders kitabının dayandığı konu alanına göre içerdiği bilgilerin bilimsel olmasıdır (Mozakoğlu, 2006:146).

Ders kitapları kurumsal niteliği ve işlevi açısından sadece bilimsel bilgiler içermez. Bilimsel bilgi ile birlikte din bilgisi, felsefe, sanat bilgisi, teknik bilgi, gündelik bilgi gibi insani bilimlerde ders kitaplarının muhtevasını oluşturmaktadır. Bilimsel bilgilerin sistemli ve düzenli olması, kanıtlanabilir ve düzenli olması, nesnel, objektif, mantıklı ve tutarlı olması gibi özellikler aranırken; İnsani (sosyal) bilimlerin de genel kabul görmüş, kaynağı belirli, mantık ilkelerine bağlı olması gibi

özellikleri taşıması gerekmektedir. İnsan aklının belli bir konuya yönelerek elde ettiği düzenli, tutarlı, geçerli, kanıtlanabilir, denenebilir nesnel bilgiye bilimsel bilgi denir (Çüçen, 2001:131).

Ders kitaplarının bilimsel içerik bakımından taşıması gereken özellikler Tertemiz vd.(2001: 16-17) tarafından ayrıntılı olarak ele alınmış olup; bu hususlar şöyle özetlenebilir:

Ders kitabı etkinlikleri çeşitli zekâ türlerinden olan ve değişik öğrenme tarzlarına, farklı yaşantılara sahip öğrencilere hitap etmelidir. Öğrenme etkinlikleri bütünlük taşımalıdır ve birden fazla davranışı gerçekleştirmeye hizmet etmeli, istenmeyen davranışların ortaya çıkmasını engeller özellikte olmalıdır. Konunun sunuluşunda verilen ipuçları davranışı kazandırıcı özellikte olmalıdır, ünite ve konu başlarında öğrencinin konuyu daha iyi anlamasını sağlayacak ön örgütleyicilere yer vermelidir,

Ders kitabının içeriği öğrencilerin akademik düzeyine, ilgi ve ihtiyaçlarına uygun olarak oluşturulmalı, gereksiz, anlamsız, önemsiz bilgi kalabalıklarına yer vermekten kaçınılmalıdır. Ünitelerin uzunluğuna göre ya belli konuların sonunda ara özetler ya da ünitenin sonunda son özet yapılmalıdır. Özetlerin metnin ana hatlarıyla uyumlu olmasına dikkat edilmelidir.

Öğrenme etkinlikleri ve önerilen araştırmalar öğretmenden destek almadan öğrenciler tarafından gerçekleştirilebilir türde olmalıdır, içeriğin düzenlenme biçimi öğrenciyi öğrenmede bireysel olarak hareket etmeye özendirilmelidir. İçerik, gerektiğinde yazılı ve görsel, sosyal medyada çıkan haberlerle takviye edilmelidir.

Ders kitabında bulunması gereken özelliklerin yanı sıra; olmamasına özen gösterilmesi gereken hata ve noksanlıklar da yer almaktadır. Bu yanlışları Kılıç ve Seven (2011: 97-102) ele almışlar ve bunlara da şöyle değinebiliriz:

Bilgi yanlışları;

Kavram Hataları: Kullanılan kavramların o dersin alanına uygun olup olmadığı bilinmelidir. Kavramlar, yanlış anlaşılmaya meydan vermeyecek şekilde kullanılmalıdır.

Hatalı Genelleme: Genellemeler evrensel nitelik taşımalıdır. Bilimsel bilgi türlerinden olan genellemenin yapılabilmesi için yeterli sayıda örneklem ve sonuçlarının kanıtlanabilir olması önemlidir.

Geçerliliğini Yitirmiş Bilgiler: Bir bilginin ilgili olduğu alandaki gelişmelere paralel olarak kendini sürekli güncelleme yapması gerekmektedir. Ders kitaplarındaki bilgiler, alanında yaşanan gelişmeler takip edilerek, eski bilgileri yenileriyle değiştirilip düzenlenmelidir.

İlişkisizlik: Metin içerisinde anlam bütünlüğünün olmaması veya görsel öğelerin konuya uygun olmaması bilginin öğrenciye sunumunda kopukluklar meydana getirmektedir. Dolayısıyla bilgiler arasında ilişki kurulamamaktadır.

Anlatım Yanlıları;

Çok Boyutlu Olayları Tek Boyutlu Anlatma: Çok yönlü olay, olgu ve kavramların sınırlandırılarak tek boyutlu olarak anlatılmasıdır.

Bilgiyi Destekleyen Örneklerin Yetersizliği: Bilginin öğretiminde kalıcılığın artırılması konuya ilişkin örneklerin verilmesi ile mümkündür. İçerikte sunulan bilgilerin açıklanması için, yeterli oranda örnek verilmelidir.

Verilen Bilgiler ile Önceki Bilgiler Arasında Çelişki: Ders kitabındaki bilgiler, öğrencinin ön bilgileri ve daha önce ders kapsamında öğrendiği bilgiler ile çelişmemelidir. Bilgiler birbirini tamamlayıcı ve destekleyici olmalıdır. Aksi takdirde çelişen ifadeler, öğrencinin aklında soru işaretleri oluşmasına ve konudan uzaklaşmasına sebep olacaktır.

Gereksiz Bilgi ve Ayrıntıya Yer Verme: Ders kitaplarının sevilmeyen yönlerinden biri aşırı bilgi yığınlarına ve ayrıntılara yer vermesidir. Bu durum öğrencide bıkkınlık oluşturmakta ve derse karşı olan ilgisini azaltmaktadır.

Kişisel Görüşlere yer Vermek: Ders kitaplarında bilgilerin sunumunda yazarın tarafsız ve objektif olması gerekmektedir. Yazarların, deneme ya da köşe yazısı gibi konu hakkındaki yorumlarını vermesi doğru değildir.

4.2.OKUNABİLİRLİK

Ders kitaplarının oluşturulmasında temel ölçütlerden birisi de dil ve anlatımdır. Öğrenciye verilmek istenen temanın sağlıklı ve anlaşılır bir şekilde verilebilmesi için dilin etkili olarak kullanılması gerekir. Dil bir iletişim aracıdır. Bu aracın ders kitabında kullanılması, iletişim süreci içerisinde mesajın alıcıya ulaştırılması anlamına gelebilir. İletişim sürecinde kanal doğru bir şekilde işletilmezse, süreçte başarılı olunmaz. Bu yüzden ders kitaplarının dil ve anlatım özelliklerinde dikkat edilmelidir (Kılıç ve Seven, 2011:113).

Ders kitapları eğitim öğretim sürecinde öğrencilere verilmek istenen bilgilerin kaynağı konumundadır. Bu kaynağın öğrencilere ulaştırılmasında kullanılan kanalın yani dil ve anlatımın yalın, sade ve anlaşılır olması gerekir ki eğitim süreci başarıyla tamamlanabilsin. Öğrenciler için eğitici nitelik taşıyan ders kitapları, anlatım biçimi, kullanılan kelime ve deyimler yönünden dil bilgisi kurallarına ve çocuğun dil gelişimine uygun olmalıdır (Işıldak, 2001: 33).

Başarılı bir anlatımın yapılmasını sağlamak için, yazılı anlatımın öğeleri bilinmeli ve doğru kullanılmalıdır. Yazılı anlatım öğeleri: dil bilgisi kuralları; kelimeler, cümle, paragraf ve anlatım şekilleridir (Kılıç ve Seven, 2011:108).

Yazılı anlatım unsurlarının kullanımında bir takım özelliklere dikkat edilmesi gerekmektedir. Yazım kurallarına ve noktalama işaretlerine dikkat ederek bu işaretler doğru kullanılmalıdır. Kullanılan noktalamaların sınıf seviyesine uygun olmasına önem verilmelidir. Öğrencinin kelime dağarcığına dikkat edilmelidir. Kelimelerin yapısı, uzunluğu çocuğun gelişim özelliğine, okuma becerisine uygun olmalıdır. Konuya ait kavramların doğru kullanımına özen gösterirken, bir kavramın karşılığının kitabın her yerinde aynı olmasına önem vererek çocuğun zihninde kavram karmaşasına yol açılmamalıdır. Yabancı kelimelere yer vermemeye özen gösterilmelidir.

Devrik cümle kullanılmamalıdır. Cümlelerin öğelerinin dizilişinin, cümledeki kelime sayısının, sınıf düzeyine uygun olmasına dikkat edilmelidir. Cümleler gereksiz anlatım kalabalıklarıyla uzatılmamalıdır. Paragraflar; giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinden oluşmalıdır. Her paragraf, bir fikri açıklamaya yönelik olmalıdır. Metindeki paragraflar arasında bağlantılar, açık bir şekilde kurulmalıdır.

Ders kitaplarında ana fikrin özelliğine göre, farklı metin yapıları ve anlatım özelliklerine yer verilmelidir (Kılıç ve Seven, 2011:108).

4.3.ÖĞRETİM YAKLAŞIMI

Öğrenmenin çok çeşitli tanımları yapılmaktadır. Bu tanımlar arasında “yaşantı ürünü ve nispeten kalıcı davranış değişmesi” tanımı yaygın kabul görmektedir (Ertürk, 1994: 78). Öğrenme tanımlarının ortak vurgusu; kalıcı davranış değişikliği, bunun yaşantıya dönüşmesi olarak belirtilebilir.

Öğrenme öğretme süreçlerinde; hedeflerin, içeriğin, öğrenme-öğretme ortamının, yöntem ve tekniklerin, araç-gereçlerin, uyarıcıların, öğrenci katılımının ve pekiştireçlerin belirli bir işlevsel bütünlük arz edecek biçimde kararlaştırılması gerekir. Bu belirlemede hedefe görelilik, öğrenciye görelilik, süreklilik, yatay ve dikey ilişkililik, çok yönlü iletişim gibi ölçütlerin göz önünde bulundurulması gerekir (Alkan, 1998: 27).

Öğrenme ve öğretme süreçlerinde birtakım hususlara dikkat edilmelidir.

Öğrencilerin öğrenmeye istekli hale getirilerek güdülenmeleri sağlanmalıdır. Öğrencilerin, yeni öğrenmeyi gerçekleştirebilmeleri için belirli bir hazır bulunuşluk seviyesine sahip olmaları ve önkoşul davranışları edinmiş olmalarına dikkat edilmelidir. Öğrencinin, öğrenme sürecindeki durumu hakkında bilgilendirme yapılmalıdır. Eğitim durumları birden çok hedefe hizmet ederken; istenmeyen sonuçların ortaya çıkmasına sebebiyet vermemelidir. Aynı zamanda, öğrencilerin zengin öğrenme yaşantıları geçirmelerine olanak sağlamalıdır (Tekin, 1996: 21-22).

Ders kitapları, öğrenme-öğretme süreçlerine uygun olarak hazırlanmalıdır. Öğrenciler, öğrenme yaşantıları ile öğrenme-öğretme süreçlerinde doğrudan etkileşimde bulunurlar. Davranışların öğrenciye mal edilmesinde öğrenme- öğretme süreçlerinin önemli bir yeri vardır. Bu yüzden ders kitapları değerlendirilirken öğrenme-öğretme süreçleri ile ilgili ölçütlere dikkat edilmelidir. Bu ölçütler; öğretim etkinliklerine ilişkin öğrenme ilkeleri, öğrenme stratejileri, yöntem ve teknikler, araç-gereçler, öğretim hizmetinin niteliği, öğretmen ve öğrenci özellikleridir (Oral, 2006:102).

4.4.FİZİKİ ÖZELLİKLER

Eğitim öğretim sürecinin en önemli öğelerinden olan ders kitabının fiziki ve görsel yapı özellikleri öğrencinin dikkatini çekebilecek nitelikte ve kalitede olmalıdır. Öğrencinin ders kitabına dokunuğu, sayfalarını çeviriğu ilk aşamada ilk mesajın sıcak alınması öğrencinin içeriğe daha pozitif ulaşmasını sağlayacaktır. Eğu (2005): Fiziki özellikleri; metin tasarımı, görsel öğelerin tasarımı, sayfa tasarımı, kapak tasarımı ve üretime yönelik dığu yapı özellikleri başlıkları altında ele almığu olup bunları řu şekilde özetleyebiliriz.

4.4.1. Metin Tasarımı (Tipografik özellikler, metin örgütleyiciler)

a) Tipografik özellikler:

Yazı puntoları sınıf düzeyine uygun olmalıdır. İlköğretim birinci sınıflar için 20–24 punto, ikinci sınıflar için 18 punto, üçüncü sınıflar için 14 punto, dördüncü sınıflar için 12, beşinci sınıflar için 11, daha üst sınıflar için 10 punto büyüklüğünde yazı kullanılması öğrencinin okumasını kolaylaştıracaktır.

Okunabilir yazı karakterlerinin tercih edilmesi gerekir. Yazının rengi ya da ton değeri etkili kullanılmalıdır. Okunabilirlik açısından yazının, zemin rengi ile çok fazla zıtlık oluşturmaması gerekir.

Satırlar arası yatay ya da dikey boşluklar dengeli kullanılmalıdır. Dikey boşluk olarak satır aralarının normal (1,5) olması ve başlıklar, paragraflar arasındaki boşlukların ise tutarlı biçimde aşamalı olarak kullanılması gerekir.

Dikkat odaklayıcı sözcük ya da sözcükler etkili tasarlanmalıdır. Satır uzunluğu okunabilir ölçülerde olmalıdır. Sözcükler arası boşluklar dengeli olmalıdır. Metnin, sayfa bütünlüğüne dikkat edilmelidir. Görsel ve anlam bütünlüğü açısından paragraftaki son satırın diğer sayfanın başına ve ilk satırın sayfa sonuna gelmemesine özen gösterilmesi gerekir.

b) Metin Örgütleyicileri;

Başlıklar etkili düzenlenmelidir. Başlıkların olabildiğince kısa olması, uzun alt başlıklarda küçük harf kullanılması. Ana, alt ve yan başlıkların farklı karakterlerde ve harf boylarının aşamalı olarak 1,2 punto düşürülmesine dikkat edilmelidir. İçindekiler listesi kullanışlı ve dikkat çekici biçimde tasarlanmalıdır.

Kutular amaca uygun kullanılmalıdır. Süs amaçlı gereksiz çerçeveler biçiminde kullanılarak karmaşık bir görüntüye sebebiyet vermemelidir. Sözlük düzenlemesi yapılmalıdır. Bilinmeyen sözcükler ve teknik terimler için kitap sonunda bir sözlüğe yer verilmesi gerekir. Kaynakça düzenlemesi yapılmalıdır. Metin içinde kullanılan kaynaklara kaynakçada yazım kurallarına ve öğrenci düzeyine dikkat edilerek yer verilmesi gerekir.

4.4.2. Görsel Öğelerin Tasarımı

Görsel öğeler mesajın sağlıklı bir şekilde aktarımına katkıda bulunmalıdır. Resim, fotoğraf, şema vb. görsel öğelerin metnin içeriğine uygun, yönlendirici, düşündürücü, mesajı özetleyici ve bilgilendirici biçimde tasarlanmaları gerekir. Görsel öğeler; öğrenciyi harekete geçirebilmeli, onları heyecanlandırmalı ve estetik duygularına hitap eder özellikte olmalıdır. Resimlemelerde desen sağlam olmalıdır. Tasarımda yalınlık ve basitlik ilkesine uyulmalıdır. Resimleme, fotoğraf vb. görsel öğeleri oluşturan biçimlerin ne tam gerçekçi ne de tam soyut olması. Yalın anlaşılır ve mesajın gerektirdiği kadar detay kullanılması gerekir

Görsel öğelerde öğrenci düzeyine uyulmalıdır. Resimleme, fotoğraf vb. görsel öğelerin öğrencilerin yaşantılarına, onların somut deneyimlerine uygun olması gerekir. Tasarımda bütünlük ve denge ilkesine uyulmalıdır.

Renklendirmenin, amaca uygun olarak kullanılması gerekir. Mesajın alınmasını kolaylaştıracak canlılıkta ve öğrencinin estetik duygusunu geliştirici nitelikte renk tonlamasına dikkat edilmelidir.

4.4.3. Sayfa Tasarımı

Sayfa tasarımında belirli bir bütünlük ve görsel devamlılık sağlanmalıdır. Tasarımda tüm sayfalarda; sayfa düzeni, yazı karakteri, satır boşluğu, kenar boşluk ayarları gibi tipografik öğelerin ve görsel öğelerin birbiriyle uyumlu olması gerekir.

Görsel öğelere öğrenci düzeyine göre yeterince yer verilmelidir. Ancak görsel öğeler okuma akışını engelleyecek şekilde paragraf aralarına yerleştirilmemelidir. Görsel öğelerin yerleştirilmesinde hareket sağlanmalıdır. Görsel öğeler, ilgili metnin yakınında yer almalıdır. Boşluklar etkili kullanılmalıdır. Karşılıklı iki sayfa birlikte düzenlenmelidir.

4.4.4. Kapak Tasarımı

Kapak tasarımı, içerik ve sayfa düzeni ile ilişkili olmalıdır. Sırt yazısı yukarıdan aşağıya doğru yazılmalıdır. Kapak bilgilerine dikkat edilmelidir. Kitabın kapağında ve sırtında yayın evi, yazar, kitap adı ve öğrenci sınıf düzeyinin yazılmış olması gerekir. İç kapakta ise kapak bilgileri dışında kapak, sayfa tasarımcısı ve resimleyenini yani tasarımcının adlarının bulunması gerekir. Ön ve arka kapak bir bütün olarak tasarlanmalıdır. Kapak, estetik ve albenili hazırlanmalıdır. Kapak tasarımında kullanılan görsel öğelerin, yazıların ve diğer öğelerin düzenlenmesinde estetik ve ilgi çekici, özgün bir tarz anlayışını yansıtması gerekir.

Yazı karakterinin seçimine dikkat edilmelidir. Karmaşık bir görüntü vermeyen anlaşılır sade ve estetik bir yazı karakteri tercih edilmelidir.

4.4.5. Üretime Yönelik Dış Yapı Özellikleri

Ders kitabı boyutlarının öğrenci düzeyine uygun olması gerekir. İlköğretim birinci devre 1, 2 ve 3. sınıflar için A4 boyutlarının, diğer düzeyler için A5 ve B5 boyutlarının kullanılması uygun olacaktır.

Kitap kapağı dayanıklı ve sağlam olmalıdır. Kitap kapaklarının mukavva cilt veya kalın bristol (220–280 gr/m²) kartondan yapılmış olması, üzerine lak veya sefon kaplanmış olması sağlamlığını artıracaktır. Kitabın kâğıt kalitesine ve kullanımına dikkat edilmelidir. Kitabın 90gr/m²'lik birinci hamur veya mat kuşe kâğıda basılması daha uygun ve kullanışlı olmasını sağlayacaktır.

Kitap cildi dayanıklı ve sağlam olmalıdır. Kitap ciltlemesinin sağlamlık ve sayfaların kolay çevrilebilmesi açısından sırttan dikişle yapılmış olması veya Amerikan tutkalı ile yapıştırılmış olması dayanıklılık ve sağlamlığını uzun süre muhafaza etmesini sağlayacaktır.

Baskı net, düzgün ve temiz yapılmalıdır. Baskıların sayfanın arka yüzüne geçmemiş olması, kir, leke, vb. bulunmamasına özen gösterilmelidir. Baskı sonunda renklerin, yazıların dağılmamış belirgin olmasına özen gösterilmelidir.

5.NİTELİKLİ BİR SOSYAL BİLGİLER DERS KİTABINDA BULUNMASI GEREKEN ÖZELLİKLER

Sosyal Bilgiler Öğretimi alanında, 2004-2005 yılında köklü değişikliğe gidilmiş ve gelişmiş ülkelerin öğretim strateji, teknik ve yöntemlerinden istifade edilmiştir. Bu sebeple sosyal bilgiler öğretim programı ve buna ilişkin hazırlanan ders kitabı oluşturmacı (yapılandırmacı) anlayışa göre yeniden düzenlenmiştir.

“Yapılandırmacılık, bireyin bilgiyi kendisinin yapılandırmasını ifade eder. Yapılandırmacılıkta bireylere bilgiyi olduğu gibi aktarılmaz, bireyler kendi bilgilerini yeniden oluştururlar. Kendilerinde var olan bilginin yanında yeni bilgiyi, yine kendi öznel durumlarına adapte ederek öğrenirler”(Özden,2003).

Yapılandırmacı anlayışta birey bilgiyi yorumlar ve şekillendirir. Bu anlayış çerçevesinde bilgi, bireyin algılayışı, zihinsel süreçlerde işlenmesi ve değerlendirmesi sonucunda ortaya çıkan ürün olarak tanımlanabilir. Kişinin aktif anlamlandırma çabası, problem çözme süreci olarak da adlandırılabilir.

Yapılandırmacılık baz alınarak oluşturulan ders kitapları hazır bilgiyi öğrenciye vermek yerine; öğrencilerin ön öğrenmelerini harekete geçirerek bilgiyi kendilerinin oluşturmalarına olanak sağlamaktadır. Yapılandırmacı anlayış temelindeki sosyal bilgiler ders kitabının hazırlanması sürecinde ders kitabı yazarının rolü ve işlevi önemli ölçüde değişmiştir. Yazar artık bilgileri didaktik bir şekilde servis eden değil; öğrencinin bilgiye ulaşmasında rehber konumundadır.

Nitelikli bir sosyal bilgiler ders kitabı;

Faaliyetlerde öğretmenin rehberliğinde öğrenciyi merkeze alır,

Bilişim teknolojilerini etkin kullanmayı teşvik eder,

Araştırmaya sevk ederek öğrenciye bilginin nasıl edileceğini gösterir,

Konuların hazırlanması ve sunumunda öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarını göz önünde bulundurur,

Türk toplumunun milli ve manevi değerlerini, örf ve adetlerini gelecek kuşaklara aktarmak için bu değerleri onlara sevdirci metinler, görseller, faaliyetler içerir.

Demokrasi, hürriyet, eşitlik, adalet, insan hakları gibi evrensel değerleri kapsayarak dünya ile bütünleşmiş olmuş bilinçli bir birey yetiştirmeyi amaç edinir.

Konuların işlenmesinde diğer alanlarla ilişki kurarken gereksiz bilgi yığınlarına yer vermez.

Örneklemler, olaylar hayatın içinden verilirken, öğrencinin algılamakta güçlük çektiği soyut kavramlara yer vermekten kaçınır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama aracının hazırlanması ve uygulanması ile veri toplama aracı yoluyla elde edilen verilerin çözümlenmesine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu araştırmada 6.sınıf sosyal bilgiler ders kitabı, öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmiştir. Araştırmada survey (tarama) modelinden yararlanılmıştır. Bu model geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları her hangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez (Karasar, 1998).

2. ARAŞTIRMANIN EVREN VE ÖRNEKLEMİ

Bu araştırmanın evrenini 2015-2016 eğitim öğretim yılında Eskişehir il merkezinde bulunan 49 ortaokulunda görev yapan 151 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmaya katılım gönüllülük esasına göre gerçekleşmiştir.

Tablo 2. Öğretmenlerin Mezuniyet Durumlarına İlişkin Bilgiler

En Son Bitirilen Eğitim Kurumu	(f)Öğretmen Sayısı	%
Eğitim Yüksekokulu	21	14
Eğitim Fakültesi	112	74
Lisansüstü Eğitim	18	12

Yukarıdaki tabloda öğretmenlerin mezuniyet durumlarına ilişkin bilgiler verilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin 21'i eğitim yüksekokulu, 112'si eğitim fakültesi, 18'i ise Lisansüstü eğitim almışlardır.

Tablo 3.Öğretmenlerin Hizmet Sürelerine İlişkin Bilgiler

Hizmet Süresi	f	%
1-5 yıl	16	11
6-10 yıl	27	18
11-15 yıl	44	29
16-20 yıl	43	28
21 yıl ve üzeri	21	14
Toplam	151	100

Yukarıdaki tabloda öğretmenlerin hizmet sürelerine ilişkin bilgiler verilmiştir. Buna göre öğretmenlerin 16'sı 1-5 yıl, 27'si 6-10 yıl, 44'ü 11-15 yıl, 43'ü 16-20 yıl, 21'i 21 yıl ve üzerinde hizmet vermektedir.

3.VERİLERİN TOPLANMASI VE ANALİZİ

Bu araştırmada ortaokul 6.sınıf sosyal bilgiler ders kitabına ilişkin öğretmen görüşlerini belirlemek amacıyla Köseoğlu ve Atasoy (2003) tarafından hazırlanan Fen Ders Kitabı Değerlendirme Formu(FDKF)'ndan yararlanılmıştır. Ölçekten bazı maddeler çıkartılmış ve taslak olarak hazırlanan ölçeğin ölçme amacına hizmet edip etmediğini anlamak için uzman görüşüne başvurulmuştur. Uzmardan alınan görüş doğrultusunda ölçek yeniden düzenlenmiş ve ölçeğe son şekli verilmiştir.

Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Değerlendirme Formu(SBDKDF) ölçeğinin geçerlilik ve güvenilirlik analizlerinde tüm ölçek için güvenilirlik düzeyi Cronbach-Alpha, 0,941 olarak hesaplanmıştır. Ayrıca ölçek değişkenlerinin, alfa katsayısına ne ölçüde ve ne yönde etkide bulduklarını saptayabilmek için; “değişken silindiği takdirde ölçeğin alfa katsayısı” değerleri her bir faktör için ayrı ayrı hesaplanmıştır. Söz konusu değerler, herhangi bir değişken silindiği takdirde, geri kalan değişkenlerin iç tutarlılığının yüksek olduğunu göstermektedir.

Çalışmada kullanılan ölçek beş bölümden oluşmaktadır. Dört ifadenin yer aldığı birinci bölümde kişisel bilgiler yer almaktadır. İkinci bölümde kitabın bilimsel

içeriğine ilişkin 17 soru, üçüncü bölümde dil ve anlatıma ilişkin 9 soru, dördüncü bölümde görsel tasarım öğelerine ilişkin 11 soru, beşinci bölümde ölçme ve değerlendirmeye ilişkin 8 soru yer almaktadır. Ankette toplam 45 soru bulunmaktadır. Bu sorulara ilişkin öğretmenler “çok yetersiz”, “yetersiz”, “kısmen yeterli”, “yeterli”, “çok yeterli” seçeneklerinden birini işaretleyerek cevap vermiştir.

Ölçekte bulunan seçeneklere öğretmenlerin katılma derecelerine yorumlamak için aralık sayısı seçenek sayısına bölünerek($4/5=0,80$) ölçek elde edilmiştir (Tekin,1996).Buna göre;

Tablo:4 SBDKDF'nun 5'li Derecelendirme Ölçeğine Göre Puan Aralığı

Puan Aralığı	Seçenekler
1.00-1.80	Çok yetersiz
1.81-2.60	Yetersiz
2.61-3.40	Kısmen yeterli
3.41-4.20	Yeterli
4.21-5.00	Çok yeterli

SBDKDF adlı ölçeğin ilk ve ortaokullarda uygulanabilmesi için, Eskişehir İl Millî Eğitim Müdürlüğüne ölçek gönderilmiş ve gerekli onay yazısı alındıktan sonra uygulamaya geçilmiştir.(Ek:2)

Uygulama sırasında gönüllülük esasına göre hareket edilmiş uygulama yapılacak okullara gidilerek öğretmenlere ölçek hakkında bilgiler verilip Millî Eğitim Müdürlüğünden alınan araştırma izin onayı gösterilmiştir. Ölçek verilen bilgiler çerçevesinde uygulanmış ve toplanılmıştır.

Araştırma için kullanılan ölçekler toplandıktan sonra elde edilen veriler; hizmet süresi, mezuniyet durumu, ders kitabı seçimi değişkenine bağlı olarak Kruskal Wallis testi uygulanmıştır. Anlamlı farklılaşmanın olduğu yerlerde ise farkın ise hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek amacıyla da Mann Whitney U testi uygulanmıştır. Cinsiyet değişkenine bağlı olarak SBDKDF'nun alt boyutlarına ilişkin t testi uygulanmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

1.ARAŞTIRMA SORU VE HİPOTEZLERİNİN İNCELENMESİ

Bu bölümde, araştırmada ele alınan amaçlar doğrultusunda okullardan toplanan anketlerden elde edilen verilerin istatistiksel çözümlenmeleri sonucunda elde edilen bulgulara ve bulguların yorumlarına yer verilmiştir.

1.1.CİNSİYET DEĞİŞKENİNİN BOYUTLAR TEMELİNDE İNCELENMESİ

Tablo: 5 *Cinsiyet Açısından Ders Kitabı Değerlendirme Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin t Testi Sonuçları*

Ders kitabı İnceleme (Alt boyutlar)	Cinsiyet	N	X	SS	t	P
Bilimsel İçerik	Erkek	72	58.08	7.84130	.837	.404
	Kadın	79	57.09	6.75997		
Dil ve Anlatım	Erkek	72	28.34	3.46475	-2.438	0.16
	Kadın	79	29.55	2.60545		
Görsel Tasarım	Erkek	72	39.62	4.70073	-2.99	.765
	Kadın	79	39.83	3.94653		
Ölçme ve Değerlendirme	Erkek	72	28.39	3.19575	1.022	.308
	Kadın	79	27.90	2.69184		
Toplam	Erkek	72	150.60	17.07618	-.030	.976
	Kadın	79	150.67	13.18577		

Tablo 5’de cinsiyet açısından sosyal bilgiler öğretmenlerinin ders kitabı inceleme alt boyutlarına ilişkin t testi sonuçları verilmiştir.

1.1.1.Cinsiyet durumu değişkeninin maddeler düzeyinde incelenmesi

Tabloda verilen bilgilere göre, bilimsel içerik alt boyutunda erkek öğretmenlerin puan ortalaması ($x=58.08$), kız öğretmenlerin puan ortalamasından

daha yüksektir. Anlamly farklllyĝa ilişkin analiz sonuçlarına bakıldıĝında cinsiyet açısından bilimsel içerik alt boyutunda anlamly farklllyĝın olmadıĝı görülmektedir.

Dil ve Anlatım alt boyutunda erkek ĝretmenlerin puan ortalaması($X=28.34$), bayan ĝretmenlerin puan ortalamasından daha düşük olduĝu grlmştr. Anlamly farklllyĝa ilişkin analiz sonuçlarına bakıldıĝında cinsiyet açısından dil ve anlatım alt boyutunda anlamly farklllyĝın olmadıĝı görülmektedir.

Görsel tasarım alt boyutunda erkek ĝretmenlerin puan ortalaması($X=39.62$), bayan ĝretmenlerin puan ortalamasından daha düşük olduĝu grlmştr. Anlamly farklllyĝa ilişkin analiz sonuçlarına bakıldıĝında cinsiyet açısından Görsel tasarım alt boyutunda anlamly farklllyĝın olmadıĝı görülmektedir.

lme ve Deĝerlendirme alt boyutunda erkek ĝretmenlerin puan ortalaması($X=28.39$), bayan ĝretmenlerin puan ortalamasından daha yüksek olduĝu grlmştr. Anlamly farklllyĝa ilişkin analiz sonuçlarına bakıldıĝında lme cinsiyet açısından lme ve deĝerlendirme alt boyutunda anlamly farklllyĝın olmadıĝı görülmektedir.

Sonuç olarak; araştırmaya katılan ĝretmenlerin cinsiyet farklllyklarından dolayı sorulara vermiş olduĝu cevaplar, bilimsel içerik, dil ve anlatım, görsel tasarım, lme ve deĝerlendirme alt boyutlarında herhangi bir farklllyk göstermemiştir.

1.2.MEZUNİYET DURUMU DEĞİŞKENİNİN BOYUTLAR DÜZEYİNDE İNCELENMESİ

Tablo: 6 *Mezuniyet Durumu Açısından Ders Kitabı İnceleme Alt Boyutlarına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları*

Ders kitabı İnceleme (Alt boyutlar)	Mezuniyet Durumu	N	Sıra Ort.	Sd	K ²	p	Anlamlı Fark
Bilimsel İçerik	Eğt. Yük.Okulu	21	69.55	2	4.201	.936	---
	Eğt. Fak.	112	74.10				
	Lisansüstü	18	95.33				
Dil ve Anlatım	Eğt. Yük.Okulu	21	73.88	2	1.525	.775	---
	Eğt. Fak.	112	74.49				
	Lisansüstü	18	87.86				
Görsel Tasarım	Eğt. Yük.Okulu	21	71.38	2	.287	1.397	---
	Eğt. Fak.	112	76.60				
	Lisansüstü	18	77.64				
Ölçme ve Değerlendirme	Eğt. Yük.Okulu	21	71.38	2	1.397	.622	---
	Eğt. Fak.	112	76.60				
	Lisansüstü	18	77.64				
Toplam	Eğt. Yük.Okulu	21	74.00	2	2.404	.301	---
	Eğt. Fak.	112	74.55				
	Lisansüstü	18	87.33				

Tablo 6’da mezuniyet durumu açısından sosyal bilgiler öğretmenlerinin ders kitabı inceleme alt boyutlarına ilişkin Kruskal Wallis testi sonuçları verilmiştir.

1.2.1.Mezuniyet durumu değişkeninin maddeler düzeyinde incelenmesi

Tabloda verilen bilgilere göre, bilimsel içerik alt boyutunda eğitim yüksekokulundan mezun olan öğretmenlerin sıra ortalaması 69.50, eğitim fakültesinden mezun olan öğretmenlerin 74.10 ve son olarak lisansüstü mezunu öğretmenlerin sıra ortalaması ise 95.33’dür. Anlamlı farklılığa ilişkin analiz sonuçlarına bakıldığında, mezuniyet durumu açısından bilimsel içerik alt boyutunda anlamlı farklılığın olmadığı görülmektedir.

Dil ve Anlatım alt boyutunda eğitim yüksekokulundan mezun olan öğretmenlerin sıra ortalaması 73.88, eğitim fakültesinden mezun olan öğretmenlerin 74.49 ve son olarak lisansüstü mezunu öğretmenlerin sıra ortalaması ise 87.76'dır. Anlamlı farklılığa ilişkin analiz sonuçlarına bakıldığında, mezuniyet durumu açısından dil ve anlatım alt boyutunda anlamlı farklılığın olmadığı görülmektedir.

Görsel tasarım alt boyutunda eğitim yüksekokulundan mezun olan öğretmenlerin sıra ortalaması 71.38, eğitim fakültesinden mezun olan öğretmenlerin 76.40 ve son olarak lisansüstü mezunu öğretmenlerin sıra ortalaması ise 77.60'dır. Anlamlı farklılığa ilişkin analiz sonuçlarına bakıldığında, mezuniyet durumu açısından dil ve anlatı alt boyutunda anlamlı farklılığın olmadığı görülmektedir.

Ölçme ve Değerlendirme alt boyutunda eğitim yüksekokulundan mezun olan öğretmenlerin sıra ortalaması 71.38; eğitim fakültesinden mezun olan öğretmenlerin 76.60 ve son olarak lisansüstü mezunu öğretmenlerin sıra ortalaması ise 77.64'dür. Anlamlı farklılığa ilişkin analiz sonuçlarına bakıldığında, mezuniyet durumu açısından ölçme ve değerlendirme alt boyutunda anlamlı farklılığın olmadığı görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin mezuniyet durumlarındaki(yüksekokul, lisans, yüksek lisans) farklılıklar sorulara verilen cevaplarda anlamlı bir farklılığa yol açmamıştır.

1.3.HİZMET SÜRESİ DEĞİŞKENİNİN BOYUTLAR TEMELİNDE İNCELENMESİ

Tablo-7 Hizmet Süresi Açısından Ders Kitabı İnceleme Alt Boyutlarına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Ders kitabı İnceleme (Alt boyutlar)	Hizmet Süresi	N	Sıra Ort.	Sd	K ²	P	Anlamlı Fark
Bilimsel İçerik	0-5	16	115.84	4	40.22	.000	0-5 yıl;16-20 yıl
	6-10	27	105.00				0-5 yıl;21 yıl ve üzeri
	11-15	44	72.25				6-10 yıl;11-15 yıl
	16-20	43	51.38				6-10 yıl;16-20 yıl
	21+	21	66.62				6-10 yıl;21 yıl ve üzeri 11-15 yıl;16-20 yıl
Dil ve Anlatım	1-5	16	98.34	4	12.92	.012	0-5 yıl;11-15 yıl
	6-10	27	94.22				0-5 yıl;16-20 yıl
	11-15	44	67.92				0-5 yıl; 21 yıl ve üzeri
	16-20	43	65.84				6-10 yıl;16-20 yıl
	21+	21	73.29				6-10 yıl;11-15 yıl
Görsel Tasarım	1-5	16	108.72	4	21.54	.000	0-5 yıl;11-15 yıl
	6-10	27	91.94				0-5 yıl;16-20 yıl
	11-15	44	67.86				0-5 yıl;21 yıl üzeri
	16-20	43	58.93				6-10 yıl;16-20 yıl
	21+	21	82.57				6-10 yıl;21 yıl ve üzeri
Ölçme ve Değerlendirme	1-5	16	94.00	4	6.50	.165	0-5 yıl;11-15 yıl
	6-10	27	84.87				0-5 yıl;16-20 yıl
	11-15	44	75.25				
	16-20	43	65.41				
	21+	21	74.14				

Tablo 7’de hizmet süresi açısından sosyal bilgiler öğretmenlerinin ders kitabı inceleme alt boyutlarına ilişkin Kruskal Wallis testi sonuçları verilmiştir.

1.3.1.Hizmet süresi değişkenin maddeler düzeyinde incelenmesi

Yapılan analizler sonucunda bilimsel içerik, dil ve anlatım, görsel tasarım, ölçme ve değerlendirme alt boyutlarında gruplar arasında anlamlı farklılıklara rastlanılmıştır. Gruplar arasında anlamlı farklılığın kaynağını belirleyebilmek amacıyla ikili gruplar halinde kombinasyonlar oluşturularak Mann Whitney U testi yapılmıştır.

Bilimsel içerik alt boyutunda anlamlı farklılığa ilişkin analiz sonuçları incelendiğinde, hizmet süresi 1-5 yıl arasında olan öğretmenler ile 16-20 ve 21 üzeri olan öğretmenler arasında 1-5 yıl arasında olan öğretmenler lehine anlamlı farklılık olduğu görülmektedir.

Yine hizmet süresi 6-10 yıl olan öğretmenler ile 11-15, 16-20 ve 21 üzeri olan öğretmenler arasında 6-10 yıl arasında olan öğretmenler lehine anlamlı farklılık olduğu görülmektedir.

Hizmet süresi 11-15 olan öğretmenler ile hizmet süresi 16-20 yıl olan öğretmenler arasında 11-15 yıl hizmeti olan öğretmenler lehine anlamlı farklılık olduğu görülmektedir.

Genel bir sonuç olarak; bilimsel içerik alt boyutundaki anlamlı farklılığa ilişkin analiz sonuçlarına bakıldığında hizmet süresi az olan öğretmenlerin; hizmet süresi fazla olan öğretmenlere göre 6.sınıf sosyal bilgiler ders kitabını bilimsel içerik yönünden yeterli bulmuşlardır.

Dil ve Anlatım Alt boyutunda anlamlı farklılığa ilişkin analiz sonuçları incelendiğinde, hizmet süresi 1-5 yıl olan öğretmenler ile 11-15, 16-20 ve 21 üzeri olan öğretmenler arasında 1-5 yıl arasında olan öğretmenler lehine anlamlı farklılık olduğu görülmektedir.

Yine hizmet süresi 6-10 yıl olan öğretmenler ile 11-15,16-20 yıl hizmeti olan öğretmenler arasında 6-10 yıl olan öğretmenler lehine anlamlı farklılık görülmüştür.

Genel bir sonuç olarak; dil ve anlatım alt boyutundaki anlamlı farklılığa ilişkin analiz sonuçlarına bakıldığında hizmet süresi az olan öğretmenlerin; hizmet süresi fazla olan öğretmenlere göre ortaokul 6.sınıf sosyal bilgiler ders kitabını dil ve anlatım yönünden yeterli bulmuşlardır.

Görsel Tasarım alt boyutunda anlamlı farklılığa ilişkin analiz sonuçları incelendiğinde, hizmet süresi 1-5 yıl arasında olan öğretmenler ile 11-15, 16-20 ve 21 üzeri olan öğretmenler arasında 1-5 yıl arasında olan öğretmenler lehine anlamlı farklılık olduğu görülmektedir.

Yine hizmet süresi 6-10 yıl olan öğretmenler ile 16-20, 21 yıl ve üzeri olan öğretmenler arasında 6-10 yıl arasında olan öğretmenler lehine anlamlı farklılık olduğu görülmektedir.

Genel bir sonuç olarak; görsel tasarım alt boyutundaki anlamlı farklılığa ilişkin analiz sonuçlarına bakıldığında hizmet süresi az olan öğretmenlerin; hizmet süresi fazla olan öğretmenlere göre 6.sınıf sosyal bilgiler ders kitabını görsel tasarım yönünden yeterli bulmuşlardır.

Ölçme ve değerlendirme alt boyutundaki anlamlı farklılığa ilişkin analiz sonuçları incelendiğinde 1-5 yıl olan öğretmenler ile 11-15 ve 16-20 yıl olan öğretmenler arasında 1-5 yıl arasında olan öğretmenler lehine anlamlı farklılık olduğu görülmektedir.

Genel bir sonuç olarak; ölçme ve değerlendirme alt boyutundaki anlamlı farklılığa ilişkin analiz sonuçlarına bakıldığında hizmet süresi az olan öğretmenlerin; hizmet süresi fazla olan öğretmenlere göre ortaokul 6.sınıf sosyal bilgiler ders kitabını ölçme ve değerlendirme yönünden yeterli bulmuşlardır.

1.4.DERS KİTABI SEÇİMİ DEĞİŞKENİNİN BOYUTLAR TEMELİNDE İNCELENMESİ

Tablo:8 Ders Kitabı Seçimi Açısından Ders Kitabı İnceleme Alt Boyutlarına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Ders kitabı İnceleme (Alt boyutlar)	Ders Kitabı Seçimi Açısından	N	Sıra Ort.	Sd	K ²	p	Anlamlı Fark
Bilimsel İçerik	Zümre	89	79.61	2	2.45	.485	---
	Bireysel	42	71.43				
	Etkisizlik	8	57.94				
	Diğerleri	12	77.29				
Dil ve Anlatım	Zümre	89	76.76	2	2.40	.493	---
	Bireysel	42	69.11				
	Etkisizlik	8	85.31				
	Diğerleri	12	88.25				
Görsel Tasarım	Zümre	89	81.47	2	4.89	.180	---
	Bireysel	42	68.33				
	Etkisizlik	8	53.63				
	Diğerleri	12	77.21				
Ölçme ve Değerlendirme	Zümre	89	80.60	2	2.90	.407	---
	Bireysel	42	67.54				
	Etkisizlik	8	67.13				
	Diğerleri	12	77.46				

Tablo 8’de ders kitabı seçimi açısından sosyal bilgiler öğretmenlerinin ders kitabı inceleme alt boyutlarına ilişkin Kruskal Wallis testi sonuçları verilmiştir.

1.4.1.Ders kitabı seçimi değişkeninin maddeler düzeyinde incelenmesi

Tabloda verilen bilgilere göre, bilimsel içerik alt boyutunda zümre öğretmenleri ile seçmek istiyorum diyen öğretmenlerin sıra ortalaması 79.61;bireysel olarak seçmek isteyen öğretmenlerin 71.43, etkim olmasa da olur diyen öğretmenlerin sıra ortalaması ise 57.94’dür.Diğerleri seçeneğini işaretleyen öğretmenlerin sıra ortalaması 77.29’dur. Anlamlı farklılığa ilişkin analiz sonuçlarına

bakıldığında, ders kitap seçimi açısından bilimsel içerik alt boyutunda anlamlı farklılığın olmadığı görülmektedir.

Dil ve Anlatım alt boyutunda zümre öğretmenleri ile seçmek istiyorum diyen öğretmenlerin sıra ortalaması 76.76; bireysel olarak seçmek isteyen öğretmenlerin 69.11 ve etkim olmasa da olur diyen öğretmenlerin sıra ortalaması ise 85.31'dir. Diğerleri seçeneğini işaretleyen öğretmenlerin 88.25'dir. Anlamlı farklılığa ilişkin analiz sonuçlarına bakıldığında, ders kitap seçimi açısından dil ve anlatım alt boyutunda anlamlı farklılığın olmadığı görülmektedir.

Görsel Tasarım alt boyutunda zümre öğretmenleri ile seçmek istiyorum diyen öğretmenlerin sıra ortalaması 81.47; bireysel olarak seçmek isteyen öğretmenlerin 68.33 ve son olarak etkim olmasa da olur diyen öğretmenlerin sıra ortalaması ise 23.63'dür. Diğerleri seçeneğini işaretleyen öğretmenlerin sıra ortalaması 77.21'dir. Anlamlı farklılığa ilişkin analiz sonuçlarına bakıldığında, ders kitap seçimi açısından dil ve anlatım alt boyutunda anlamlı farklılığın olmadığı görülmektedir.

Ölçme ve Değerlendirme alt boyutunda zümre öğretmenleri ile seçmek istiyorum diyen öğretmenlerin sıra ortalaması 80.60; bireysel olarak seçmek isteyen öğretmenlerin 67.54 ve etkim olmasa da olur diyen öğretmenlerin sıra ortalaması ise 67.13'dür. Diğerleri seçeneğini işaretleyen öğretmenlerin sıra ortalaması 77.46'dır. Anlamlı farklılığa ilişkin analiz sonuçlarına bakıldığında, ders kitap seçimi açısından ölçme ve değerlendirme alt boyutunda anlamlı farklılığın olmadığı görülmektedir.

TARTIŞMA SONUÇ VE ÖNERİLER

2015-2016 yılında okutulan sosyal bilgiler ders kitabı; bilimsel içerik, dil ve anlatım, görsel tasarım, ölçme ve değerlendirme yönünden incelenmiş, araştırmanın bulgu ve yorumlarına dayalı olarak ulaşılan sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

1.TARTIŞMA

Ortaokul 6.sınıf sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine göre inceleme ve değerlendirme yapılan bu çalışmada, öğretmenlerin hizmet sürelerinin; bilimsel içerik, dil ve anlatım, görsel tasarım öğeleri ve ölçme ve değerlendirmeye ilişkin sorulara verilen cevaplara etki ettiği görülmüştür. Hizmet yılı 1-5 yıl ve 6-10 yıl olan öğretmenler hizmet yılı 10 yıl ve üzeri olan öğretmenlere göre bilimsel içerik açısından ortaokul 6.sınıf sosyal bilgiler ders kitabını yeterli görmüşlerdir.

Hizmet süresi az olan öğretmenler ile fazla olan öğretmenler arasında, ölçenin; dil ve anlatım, görsel tasarım öğeleri, ölçme ve değerlendirme alt boyutundaki maddelerine ilişkin verilen cevapların anlamlı farklılığa yol açtığı görülmüştür. Hizmet yılı 1-5 yıl olan öğretmenler ve 6-10 yıl olan öğretmenler 6.sınıf sosyal bilgiler ders kitabını dil ve anlatım yönünden yeterli olduğunu ifade etmiştir. Görsel tasarım açısından da hizmet süresi 1-5 yıl olan öğretmenler ve hizmet süresi 6-10 yıl olan öğretmenler ders kitabının görsel açıdan öğrencinin dikkatini çekecek, ilgi uyandırabilecek nitelikte olduğunu ifade etmiştir. Benzer bir sonuç; Çetin'in (2008) yılında 6.sınıf sosyal bilgiler ders kitabının öğretmen görüşlerine göre incelenip değerlendirilmesi adlı çalışmasında da ortaya çıkmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenler, ortaokul 6.sınıf sosyal bilgiler ders kitabını, bilimsel içerik, dil ve anlatım, fiziksel yapı öğeleri açısından yeterli bulurken ölçme ve değerlendirme açısından yetersiz bulmuştur.

Ders kitabı seçimini, araştırmaya katılan öğretmenlerin %58'i (89) zümre öğretmenleri ile birlikte yapmak istemektedir. Yılmaz'ın (2011)'de yapmış olduğu 4.sınıf fen ve teknoloji ders kitabının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi adlı çalışmasında da öğretmenler, ders kitabını zümre öğretmenleri ile birlikte seçmek istemektedir.

Öğrenim durumu değişkenine bağlı olarak, öğretmenlerin sorulara vermiş olduğu cevaplar arasında anlamlı bir farklılık görülmezken; Yılmaz'a (2011) göre

eğitim fakóltesi mezunları, eğitim yüksekokulu mezunlarına nazaran, bilimsel içeriği doğru kabul ederken; resim, karikatür, bulmacaları metnin içeriğiyle uyumlu olduğunu, lisansüstü mezunlarına nazaran, kabul etmektedir. Yapmış olduğumuz araştırmada ise, mezuniyet durumunun ölçekteki sorulara verilen cevapların anlamlı bir fark oluşturmadığı yönündedir.

Cinsiyet değişkenin, 6.sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabının Öğretmen Görüşlerine Değerlendirilmesi adlı çalışmanın ölçeğindeki sorulara verilen cevaplara etki etmediği yönündedir. Bu yöndeki bulguyu Güven (2010) 11.sınıf Türk Dili ve Edebiyatı ders kitabı hakkında öğrenci ve Öğretmen görüşleri adlı çalışmasında ortaya koymuştur.

2.SONUÇLAR

1.Cinsiyet açısından Ders kitabı değerlendirme ölçeği alt boyutunda maddelere verilen cevaplar arasında anlamlı farklılıklar görölmemiştir.

2.Okullarda Milli Eğitim Bakanlığı tarafından dağıtılan ortaokul 6.sınıf sosyal bilgiler ders kitabını, araştırmaya katılan 151 öğretmenden 89'u zümre öğretmenleri ile beraber; 42'si ise bireysel seçmek istemektedir.

3.Mezuniyet durumu açısından ders kitabı değerlendirme ölçeğine ilişkin alt boyutlara verilen cevapların anlamlı bir oluşturmadığı görölmüştür.

4.Hizmet süresi açısından sosyal bilgiler öğretmenlerinin ders kitabı inceleme alt boyutlarına ilişkin vermiş oluğu cevaplarda anlamlı farklılıklar görölmüştür. Yapılan analizler sonucunda bilimsel içerik, dil ve anlatım ve görsel tasarım, ölçme ve değerlendirme alt boyutlarında gruplar arasında anlamlı farklılığa rastlanılmıştır.

Bilimsel içerik alt boyutunda anlamlı farklılığa ilişkin analiz sonuçları incelendiğinde, hizmet süresi 1-5 yıl arasında olan öğretmenler ile 11-15 yıl, 16-20 yıl, 21 yıl üzeri olan öğretmenler arasında 1-5 yıl arasında olan öğretmenler lehine anlamlı farklılık olduğu görölmektedir.

Yine hizmet süresi 6-10 yıl olan öğretmenler ile 11-15, 16-20, 21 yıl üzeri olan öğretmenler arasında 6-10 yıl arasında olan öğretmenler lehine anlamlı farklılık olduğu görölmektedir.

Dil ve Anlatım Alt boyutunda anlamlı farklılığa ilişkin analiz sonuçları incelendiğinde, hizmet süresi 1-5 yıl olan öğretmenler ile 11-15, 16-20, 21 yıl üzeri olan öğretmenler arasında 1-5 yıl arasında olan öğretmenler lehine anlamlı farklılık olduğu görülmektedir.

Genel bir sonuç olarak; dil ve anlatım alt boyutundaki anlamlı farklılığa ilişkin analiz sonuçlarına bakıldığında hizmet süresi az olan öğretmenlerin; hizmet süresi fazla olan öğretmenlere göre 6.sınıf sosyal bilgiler ders kitabını dil ve anlatım yönünden yeterli bulduğu görülmüştür.

Görsel Tasarım alt boyutunda anlamlı farklılığa ilişkin analiz sonuçları incelendiğinde, hizmet süresi 1-5 yıl arasında olan öğretmenler ile 11-15, 16-20, 21 yıl üzeri olan öğretmenler arasında 1-5 yıl arasında olan öğretmenler lehine anlamlı farklılık olduğu görülmektedir.

Yine hizmet süresi 6-10 yıl olan öğretmenler ile 16-20, 21 yıl ve üzeri olan öğretmenler arasında 6-10 yıl arasında olan öğretmenler lehine anlamlı farklılık olduğu görülmektedir.

Genel bir sonuç olarak; görsel tasarım alt boyutundaki anlamlı farklılığa ilişkin analiz sonuçlarına bakıldığında hizmet süresi az olan öğretmenlerin; hizmet süresi fazla olan öğretmenlere göre 6.sınıf sosyal bilgiler ders kitabını görsel tasarım yönünden yeterli bulmuşlardır.

Ölçme ve değerlendirme alt boyutundaki anlamlı farklılığa ilişkin analiz sonuçları incelendiğinde 1-5 yıl olan öğretmenler ile 11-15 ve 16-20 yıl olan öğretmenler arasında 1-5 yıl arasında olan öğretmenler lehine anlamlı farklılık olduğu görülmektedir.

Genel bir sonuç olarak; ölçme ve değerlendirme alt boyutundaki anlamlı farklılığa ilişkin analiz sonuçlarına bakıldığında hizmet süresi az olan öğretmenlerin; hizmet süresi fazla olan öğretmenlere göre ortaokul 6.sınıf sosyal bilgiler ders kitabını ölçme ve değerlendirme yönünden yeterli bulmuşlardır.

3.ÖNERİLER

Yapılan çalışma neticesinde, ortaokul 6.Sınıf sosyal bilgiler ders kitabının daha kullanışlı, nitelikli ve maksimum fayda sağlayacak şekilde düzenlenmesine yönelik aşağıdaki önerilerin yapılması uygun bulunmuştur.

Ortaokul 6.Sınıf sosyal bilgiler ders kitabı öğrenci merkezli olmalıdır. Kitap yazım sürecinde program geliştirme, ölçme ve değerlendirme ilkelerinden yararlanmalı; işin uzmanı ve öğretmenlerin görüşleri çerçevesinde konular düzenlenmelidir. Konular güncel bilgi ve olaylarla işlenmelidir.

Ortaokul 6.sınıf sosyal bilgiler ders kitabının dili yalın, sade ve anlaşılır olmalıdır. Öğrencilerin günlük kullanımda yaygın olarak kullandığı kelimeler tercih edilmelidir. İlk defa karşılaşılan kelime ve kişiler ile alakalı kitap sonunda ayrıntılı geniş sözlük ve şahıs indeksine yer verilmelidir.

Ortaokul 6.sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan harita, şekil, resim ve tabloların baskı kalitesi öğrencinin dikkatini çekecek kalitede olmalıdır.

Topluma şekil vermek, nitelikli bireyler yetiştirmek ve kendi kültürünü eğitim kurumları vasıtasıyla gelecek nesillere aktarmak gibi bir misyonu olan sosyal bilgiler dersinin kitabı da bu misyonu gerçekleştirebilecek vizyona sahip işin ehli kişilerce hazırlanması, öğretim ilke ve yöntemlerine dikkat edilerek; objektif, belgelere dayalı olarak, evrensel değerlerle bütünleşmiş bir şekilde öğrencilere sunulmalıdır.

KAYNAKLAR

- Aykaç, N. ve Başar, E.(2005). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Eğitim Programının Değerlendirilmesi. *Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirilmesi Sempozyumu*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi
- Barth, J. ve Demirtaş, A.(1997). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Ankara: YÖK Yayınları
- Bayrakçı, M.(2005).*Ders Kitapları Konusu ve İlköğretimde Ücretsiz Ders Kitabı Dağıtım Projesi*, Milli Eğitim Dergisi, sayı.165,1-10
- Can, G. vd.(1998). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları
- Ceyhan, E. ve Yiğit, B.(2003). *Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi*, Ankara: Anı Yayınları
- Demirel, Ö.(2000).*Planlamadan Uygulamaya Öğretme Sanatı*, Ankara: Pegem A Yayıncılık
- Demirel, Ö.(2004).*Öğretme Sanatı*, Ankara: Pegem A Yayıncılık
- Demirel, Ö.(2009).*Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme*, Ankara: Pegem A Yayıncılık
- Duman, T., Karakaya, N., Çakmak, M., Eray M., & Özkan, M., (2001). *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu-Matematik 1-8*, L. Küçükahmet (Ed.), Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Erden, M.(1998). *Eğitimde Program Değerlendirme*, Ankara: Anı Yayınları
- Eşgi, N.(2005). *İlköğretim 5.sınıf Bilgisayar Ders Kitaplarının Görsel Tasarım İlkelerine Göre Değerlendirilmesi*, Milli Eğitim Dergisi, Sayı.165,4-12
- Fidan, N. ve Erden, M.(2001).*Eğitime Giriş*, İstanbul: Alkım Yayınları

- Güçlü, N.; Topses, G.; Yel, S.; Korkmaz, A.; Çakmak, M.; Köksal, H. ve Albayrak, F. (2001). *Hayat Bilgisi 1-3, Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu (1. basım)*. (Ed: L. Küçükahmet). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Güneş, F.(2002). Ders Kitaplarının İncelenmesi, Ankara: Ocak Yayınları
- Işıldak, Ö.(2001). *Fen Bilgisi Ders Kitaplarının Öğrencilerin Eğitim Düzeyine ve Okuma Yaşına Uygunluğu*, Eğitim ve Bilim, Sayı.21(121),32-35
- Karasar, N.(2003). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, 20.Baskı. İstanbul: Nobel Yayın Dağıtım
- Köstüklü vd.(Komisyon).(2010).*6.Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı*,5.Baskı. Ankara:MEB Yayınları
- Küçükahmet, L.(2002). *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Küçükahmet, L.(Ed.) (2001).*Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kılıç, S.(1999).*İlköğretim 5.Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarına İlişkin Sınıf Öğretmenlerinin ve Müfettişlerinin Görüşleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi
- Kılıç, A. ve Seven, S.(2011). *Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi*,8.Baskı, Ankara: Pegem Akademi
- Milli Eğitim Bakanlığı, (2015), *Ders Kitapları ve Araçları Yönetmeliği*
- Sönmez, V. (1997). *Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmenlik Klavuzu*, Ankara, Anı Yayıncılık
- Sözer, E.(1998) *Sosyal Bilgiler Programının Amaçları, İlkeleri ve Temel Özellikleri, Sosyal Bilgiler Öğretimi* Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları
- Şahin, T. ve Soner, Y. (1999). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*, Ankara: Anı Yayıncılık

- Tekin, H. (1996), *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*, Ankara: Yargı Yayınları
- Tertemiz, N. vd., (2001). “*Ders Kitabı ve Eğitimdeki Önemi*” *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Tosunoğlu, M., Arslan, M. M. (2001). *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme*, Ankara: Anıttepe Yayıncılık
- Ulu Kalın, Ö. (2007). *Sosyal Bilgiler Öğretim Programı(2004) ve 4.Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabının İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi
- Vural, B. (2006). *Eğitim ve Öğretimde Materyal Kullanımı*, İstanbul: Hayat Yayıncılık
- Yalın, H. İ. (1999). *Öğretim Teknolojisi ve Materyal Geliştirme*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Yanpar, T. ve Yıldırım, S. (1999). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*, Ankara: Anı Yayıncılık
- Yaşar, Ş. (2005). “*Sosyal Bilgiler Programı ve Öğretimi*”, *Eğitimde Yansımalar: VIII. Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu*, 14-16 Kasım 2005 Kayseri, Ankara: Sim Matbaası
- Yıldırım, A. (2006). *Yeni İlköğretim Programına Göre Hazırlanmış Hayat Bilgisi Ders Kitaplarına İlişkin Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi (Elazığ İli Örneği)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ, Fırat Üniversitesi
- Yılmaz, A. (2005). *İlköğretim Okulları İlk Kademedeki Okutulan Ders Kitaplarının Resimlemeleri Yönünden Değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi

EKLER

Ek 1: Anket Formu	50
Ek 2: Araştırma İzini	53
Ek 3:Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği	57

ANKET FORMU

Değerli Meslektaşım,

Bu anketin amacı, altıncı sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabına ilişkin görüşlerinizi belirlemektir. Anket beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kişisel bilgiler ve okuduğunuz kitapla ilgili genel bilgiler sorulmaktadır. Diğer bölümlerde yer alan sorular ders kitaplarının taşıdığı nitelikleri ölçmeye yöneliktir. Anket 5 seçenekli olup her seçenek aşağıdaki gibi numaralandırılmıştır.

1Çok yetersiz

2Yetersiz

3Kısmen yeterli

4Yeterli

5Çok Yeterli

Size en uygun olan seçeneğe (X) işareti koyunuz. Araştırmanın sağlıklı bir sonuca ulaşması, vereceğiniz içten yanıtlarla olanaklı olacaktır. Vereceğiniz bilgiler kimseye açıklanmayacak, bilimsel bir araştırmada kullanılacaktır. Anketi yanıtlayarak araştırmaya sağlayacağınız değerli katkılar için şimdiden teşekkür ederim.

MevlütYILMAZ

Afyon Kocatepe Üniversitesi
SBE-Yüksek Lisans Öğrencisi

A.KİŞİSEL BİLGİLER

Cinsiyetiniz: Bay ( ) Bayan ( )

Mezuniyetiniz: Eğitim Yüksek Okulu ( ) Eğitim Fakültesi( ) Lisansüstü Eğitim ( )

Hizmet süreniz: 1-5 yıl ( ) 6-10 yıl ( ) 11-15 yıl ( ) 16-20 yıl ( ) 21 yıl ve üzeri ( )

Ders kitaplarını nasıl seçmek istersiniz?

Zümre öğretmenleri ile( ) Kendim ( ) seçmek isterim.

Etkim olmasa da olur. ( ) Diğer : .....

S.NO	B.BİLİMSEL İÇERİK	Çok Yetersiz (1)	Yetersiz (2)	Kısmen Yeterli (3)	Yeterli (4)	Çok Yeterli (5)
1	Konular programda verilen kazanımlara uygun mu?					
2	Kazanımları karşılayacak yeterli etkinlik, konu, harita vb. ipuçlarına yer verilmiş mi?					
3	Etkinlikler güncel yaşam ile uyumludur.					
4	İşlenen konular öğrencilerin düzeyine uygundur.					

5	Ders kitabı öğrenciyi araştırma yapmaya yönlendirecek niteliktedir.					
6	Öğrencilerin ön bilgilerinden yola çıkarak kendi bilgilerini yapılandırmalarına yardımcı olması					
7	Konular yeterince kapsamlıdır.					
8	Kitapta gereksiz anlatım vardır.					
9	Konuların işlenişinde diğer derslerle ilişkilendirmeler vurgulanmış mı?					
10	Programda öngörülen değerler uygun şekilde verilmiş mi?					
11	Kazanımlar için yeterli görsel araca yer verilmiş mi?					
12	Anlatımda objektiflik(tarafsızlık) sağlanmış mı?					
13	Etkinlikler çoklu zekâ kuramına uygun olarak farklı zekâ türlerindeki çocuklara uygun olarak düzenlenmiş mi?					
14	Soyut kavramların öğrenmeyi kolaylaştırmak için somut örneklerle desteklenmesi					
15	Konuların öğrencinin ilgi ve ihtiyaçlarına cevap vermesi					
16	Öğrenilen bilgilerin pratiğe, sosyal yaşama aktarılmasına yardımcı olur.					
17	Konuların sunumu öğrencilerin neden-sonuç ilişkisini kurabilmelerine olanak sağlar.					
	C.DİL VE ANLATIM					
1	Kitabın dili yalın ve sadedir.					
2	Kitapta kayda değer yazım hataları vardır.					
3	Kitapta yer alan cümleler öğrenci seviyesine uygundur.					
4	Konu anlatımında fikir bütünlüğü vardır.					
5	Metinlerde sık sık bilinmeyen terimlere rastlanılmaktadır.					
6	Noktalama işaretleri doğru kullanılmıştır.					
7	Kitap öğrencilerin yeni terimler öğrenmesine olanak sağlamaktadır.					
8	Ders kitabında yazarın üslubu ön plana çıkmaktadır.					
9	Konu anlatımında çocuğun kelime hazinesi dikkate alınmış.					
	D.GÖRSEL TASARIM					
1	Sosyal bilgiler kitabının kapağı tasarım bakımından dikkat çekici niteliktedir.					
2	Kitabın kapağında yer alan öğeler sosyal bilgiler dersini çağırıyor.					
3	Resim ve şekiller akılda kalıcıdır.					
4	Konuları açıklamak için kullanılan görsel araçlar yeterli mi?					
5	Kitabın yazı baskısı göz sağlığına uygundur.					

6	Şekil, resim ve grafikler belirgin ve anlaşılır biçimdedir.					
7	Sayfa düzeni öğretimi kolaylaştırıcı niteliktedir.					
8	Görsel öğelerin altındaki açıklamalar konuya uygun mu?					
9	Konu başlıkları merak uyandırıcıdır.					
10	Satır uzunlukları okunabilir ölçülerdedir.					
11	Resimler metin aralarına uygun olarak yerleştirilmiş mi?					
	E.ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME					
1	Hazırlık soruları verilirken öğrencinin ne yapacağına dair rehber bilgiler sunulmuş mu?					
2	Hazırlık çalışmaları gözlemlenebilir ve ölçülebilir davranışları içeriyor mu?					
3	Hazırlık çalışmaları öğrencilerin yakın çevresi, ihtiyaçları ve olanakları ile ilgili mi?					
4	Öğrencide eleştirel düşünmenin gelişmesini sağlayan çalışmalara yer verilmiş mi?					
5	Sorular basitten zora doğru gitmektedir.					
6	Ünite sonundaki sorular öğrenci kazanımlarını ölçecek düzeydedir.					
7	Sorular öğretim programı ile uyumludur.					
8	Sorular öğrencilerin problem çözme becerilerini geliştirici özelliktedir.					

T.C.
ESKİŞEHİR VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 88074293/602.07.01/966926
Konu: Araştırma Projesi

27.01.2016

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : a) 25/01/2016 tarih ve 895525 sayılı olur.
b) 04/01/2016 tarih ve E.70 sayılı yazınız.

İlgi (b) yazı ile istemiş olduğunuz "Araştırma Projesi" incelenmiş ve uygun görülmüş olup, ilgi (a) Olur ekte sunulmuştur.
Bilgilerinize rica ederim.

Barış HANCI
Vali a.
İl Millî Eğitim Müdür V.

EKLER :
1-İlgi (a) Olur (1 sayfa)
2-Araştırma Değerlendirme Formu (1 sayfa)

Adres :
Afyon Kocatepe Üniversitesi
Ahmet Necdet Sezer Kampüsü
Rektörlük Binası B Blok / AFYON

Aşlı ile Aynıdır
5070 Sayılı Yasa ile
elektronik olarak
imzalanmıştır.
17 Ocak 2016

Remzi ERÇELİK
Memur

Büyükdere Mah. Atatürk Blv. No:247 ESKİŞEHİR
Elektronik Ağ: www.eskisehir.meb.gov.tr
e-posta: strateji26@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: L.TOKAT
Tel : (0 222) 239 72 00/213-425
Faks: (0 222) 239 39 22

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorum.meb.gov.tr> adresinden b1f3-2d9e-36e5-9fdf-3a37 kodu ile teyit edilebilir.

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : 70813604-044-
Konu : Araştırma İzni

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : a) 31.12.2015 tarih ve 15761665-302.08.01-54070 sayılı yazınız,
b) 27.01.2016 tarih ve 88074293/602.07.01/966926 sayılı yazı.

Enstitünüz İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı Tézli Yüksek Lisans programı öğrencisi Mevlüt YILMAZ'ın "6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi" adlı tez çalışmasında kullanılmak üzere Eskişehir İl Merkezinde bulunan Ortaokullarda anket çalışması yapmasının uygun görüldüğüne ilişkin ilgi (b) yazı ve eklerinin birer suretleri ilişikte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

e-imzalıdır
Prof.Dr. Mehmet KARAKAŞ
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

EK :
1-İlgi yazı ve eklerinin birer suretleri (3 sayfa)

Evrakı Doğrulamak İçin : <http://193.255.51.76/enVision/Dogrula/A:534H6V>

Afyon Kocatepe Üniversitesi Ahmet Necdet Sezer Kampüsü Rektörlük Binası B Blok Kat:1 Afyon
Tel:0272 2281124 Faks:0272 2281181
E-Posta :gensek@aku.edu.tr

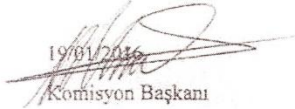

T.C
ESKİŞEHİR VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

ARAŞTIRMA DEĞERLENDİRME FORMU

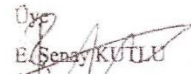
ARAŞTIRMA SAHİBİNİN	
Adı Soyadı	Mevlüt YILMAZ
Kurumu/Üniversitesi	Afyon Kocatepe Üniversitesi
Araştırma Yapılacak Eğitim Kurumu ve Kademesi	Tüm Ortaokullar
Araştırmanın Konusu	6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi
Üniversite / Kurum Onayı	Var
Araştırma/Proje/Ödev/ Tez Önerisi	Var
Veri Toplama Araçları	Anket
Görüş İstenecek Birimler	-
KOMİSYON GÖRÜŞÜ	
Millî Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 2012/13 sayılı genelgesi gereğince uygulanmasında sakınca yoktur.	
Komisyon Kararı	KABUL (Oybirliği ile)
Muhalef Üyenin Adı ve Soyadı	Gerekçesi : .....

KOMİSYON

Komisyon Başkanı
Barış HANCI
Millî Eğitim Müdür Yardımcısı

Üye
Kadri KILIÇ
Öğretmen

Üye
Ömer GARAN
Öğretmen

Üye
E. Senay KUTLU
Öğretmen

T.C.
ESKİŞEHİR VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 88074293/605.01/895525
Konu : Araştırma Projesi

25.01.2016

VALİLİK MAKAMINA

İlgi: Afyon Kocatepe Üniversitesi Rektörlüğü Öğrenci İşleri Daire Başkanlığının 04/01/2016 tarih ve E-70 sayılı yazısı.

İlgi yazı ile; Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans programı öğrencisi Mevlüt YILMAZ' ın "6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi" başlıklı tez çalışması Araştırma İzin Komisyonu tarafından incelenmiş ve komisyon tarafından sakınca görülmediği tespit edilmiş olup, komisyon tarafından belirtilen okullarda yukarıda adı geçen projenin gerçekleştirilmesi uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde takdirlerinize arz ederim.

Barış HANCI
Millî Eğitim Müdür Yardımcısı

OLUR
.../01/2016

Necmi ÖZEN
Vali a.
İl Millî Eğitim Müdürü

Büyükdere Mah. Atatürk Blv. No:247 ESKİŞEHİR
Elektronik Ağ: www.eskisehir.meb.gov.tr
e-posta: strateji26@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: L.TOKAT
Tel: (0 222) 239 72 00/213-425
Faks: (0 222) 239 39 22

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://ovraksorgu.meb.gov.tr> adresinden bbd4-779f-3e59-a90b-224a kodu ile teyit edilebilir.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI DERS KİTAPLARI VE EĞİTİM ARAÇLARI YÖNETMELİĞİ

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin amacı, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı örgün ve yaygın eğitim kurumlarında okutulacak ders kitabı, öğrenci çalışma kitabı, öğretmen kılavuz kitapları ile Bakanlıkça hazırlanacak, satın alınacak veya hibe yoluyla sağlanacak diğer eğitim araç-gereçlerinin Türk millî eğitiminin genel amaç ve temel ilkelerine uygun olarak niteliklerinin belirlenmesi, hazırlanması, hazırlatılması, incelenmesi, inceletilmesi, değerlendirilmesi, kabulü, uygunluk süresi, ilan, yayımlanması, dağıtım, inceletme ve inceleme ücretleri ve ders kitapları üreten yayınevlerinde aranacak kriterlerle ilgili usul ve esasları düzenlemektir.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı örgün ve yaygın eğitim kurumlarında okutulacak ders kitabı, öğrenci çalışma kitabı, öğretmen kılavuz kitapları ile Bakanlıkça hazırlanacak, satın alınacak veya hibe yoluyla sağlanacak diğer eğitim araç-gereçlerinin niteliklerinin belirlenmesi, hazırlanması, hazırlatılması, incelenmesi, inceletilmesi, değerlendirilmesi, kabulü, uygunluk süresi, ilan, yayımlanması, dağıtım, inceletme ve inceleme ücretleri ve ders kitabı üreten yayınevlerinde aranacak kriterlerle ilgili hususları kapsar.

Dayanak

MADDE 3 – (1) Bu Yönetmelik, 14/6/1973 tarihli ve 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununun 52, 53, 54 ve 55 inci maddeleri ile 25/8/2011 tarihli ve 652 sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnameye dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 4 – (Değişik:RG-14/10/2015-29502)

(1) Bu Yönetmelikte geçen;

a) Alan eğitimcisi/uzmanı: Taslak ders kitabıyla ilgili Millî Eğitim Bakanlığına bağlı eğitim kurumlarına öğretmen olarak atanacakların atamalarına esas olan alanda en az lisans düzeyinde öğrenim görmüş veya öğretmen olarak atanmış, alanla ilgili en az doktora düzeyinde akademik kariyeri bulunan ya da fiilî olarak görev yapmış olmak kaydıyla okutman veya öğretim görevlisi olarak beşinci yılı bitirip altıncı yıldan gün almış kişiyi,

b) Bakanlık: Millî Eğitim Bakanlığını,

c) Başkanlık: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığını,

ç) Başvuru sahibi: Ders kitabı hazırlayan hizmet birimini veya yayınevini,

d) Daire Başkanlığı: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı ders kitapları ve öğretim materyalleri ile ilgili Daire Başkanlığını,

e) Ders kitabı: Kurulca, örgün ve yaygın eğitim ve öğretim kurumlarında

okutulması uygun bulunan kitabı,

f) Dil uzmanı: Türkçe veya Türk Dili ve Edebiyatı alanında en az lisans düzeyinde öğrenim görmüş kişiyi,

g) Editör: Kitabın yazıldığı alanda en az lisans düzeyinde öğrenim görmüş veya alanla ilgili doktora düzeyinde akademik kariyeri olan ve eserin üretim sürecinin koordinasyonunu sağlayan kişiyi,

ğ) Eğitim aracı: Örgün ve yaygın eğitim kurumlarında kullanılacak ders kitabı, öğrenci çalışma kitabı, öğretmen kılavuz kitabı ile öğretmen ve öğrencilere kaynak ve yardımcı olacak basılı ve elektronik ortamdaki eğitim materyalini, millî eğitimin genel amaçlarının gerçekleşmesine yararlı olacak diğer eserleri,

h) Genel Müdürlük: Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğünü,

ı) Görsel tasarımcı: Kitabın görsel tasarımını yapan kişiyi,

i) Hizmet birimi: Örgün ve yaygın eğitim kurumlarının ders kitapları ile diğer eğitim araç-gereçlerini hazırlayan veya hazırlatan ya da satın alınması öngörülen eğitim araç ve gereçlerini sağlayan Bakanlık birimlerini,

j) İnceleme ücreti: Taslak ders kitapları ile diğer eğitim araçlarını inceleyenlere ödenen ücreti,

k) İnceleme ücreti: Özel kesimce hazırlanan taslak ders kitapları ile diğer eğitim araçlarının incelenmesi için Bakanlık Döner Sermaye İşletmesi hesabına yatırılan ücreti,

l) Kurul: Talim ve Terbiye Kurulunu,

m) Moderatör: Panel toplantısını yönetmek üzere Kurulca görevlendirilen kişiyi,

n) Öğrenci çalışma kitabı: İlgili eğitim ve öğretim programlarında yer alan kazanım ve açıklamalar doğrultusunda, dersin öğrenilmesini kolaylaştıracak, öğrencilere yardımcı olacak çeşitli örnek, alıştırma, işlenen ünitelerle ilgili internet adresleri, okuma kaynakları ve diğer etkinlikleri kapsayan, yaprakları ayrı ayrı da kullanılabilen basılı/PDF formatında eser ile üniteleri görsel ve işitsel yönden destekleyen kaset, disket, CD gibi elektronik kayıt ortamlarını kapsayan seti,

o) Öğretmen kılavuz kitabı: İlgili eğitim ve öğretim programlarında yer alan kazanım ve açıklamalar doğrultusunda ders kitabının daha etkili kullanımını sağlayacak çeşitli örnek, alıştırma, işlenen ünite, konu, tema, öğrenme alanlarıyla ilgili internet adresleri, okuma kaynakları ve diğer etkinlikleri kapsayan, öğretmenlerin yararlanması için hazırlanan basılı/PDF formatında eseri,

ö) Ölçme ve değerlendirme uzmanı: Ölçme ve değerlendirme alanında en az lisans veya farklı alandan olup ölçme değerlendirme alanında lisansüstü düzeyde öğrenim görmüş kişiyi,

p) Panel: Taslak ders kitabı ile diğer eğitim araç-gereçlerinin incelenmesi ve değerlendirilmesini gerçekleştiren panelistlerden oluşan komisyonu,

r) Panelist: Taslak ders kitabı ile diğer eğitim araç-gereçlerini inceleyen ve değerlendirmek üzere panelde görevlendirilen alan eğitimcisi/uzmanını, görsel tasarım uzmanını veya dil uzmanını,

- s) Program geliştirme uzmanı: Program geliştirme alanında en az lisans veya farklı alandan olup program geliştirme alanında lisansüstü düzeyde öğrenim görmüş kişiyi,
- ş) Rehberlik uzmanı: Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık alanında en az lisans düzeyinde öğrenim görmüş kişiyi,
- t) Taslak ders kitabı: Örgün ve yaygın eğitim kurumlarında kullanılmak üzere, içeriği eğitim ve öğretim programları doğrultusunda hazırlanmış, gerektiğinde fasikül hâlinde de üretilebilen, elektronik ortamda kayıtlı ders kitabı ya da öğrenci çalışma kitabı ile öğretmen kılavuz kitabı taslaklarından oluşan eseri,
- u) Yayınevi: Tüzel kişiliğe sahip olup herhangi bir meslek odasına kayıtlı ve bu Yönetmelikte belirtilen şartları taşıyarak yayıncılık faaliyetinde bulunan kuruluşları,
- ü) Yazar: Taslak ders kitabını yazan en az lisans düzeyinde öğrenim görmüş veya öğretmen olarak atanmış ya da daha önce alanda yayımlanmış ders kitabı olan kişiyi,
- v) z-Kitap: Video, resim, ses, internet bağlantısı ve kullanıcı araçları gibi çoklu ortam öğeleri ile zenginleştirilmiş ders kitabını,
- ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Yayınevlerinde Aranacak Kriterler, Ders Kitaplarının Nitelikleri ve Hazırlanması

Yayınevlerinde aranacak kriterler

MADDE 5 – (1) (Değişik:RG-14/10/2015-29502) Yayınevleri, ders kitabı hazırlayacağı alanlar için yazar veya yazarlar, görsel tasarımcı, dil uzmanı ve isteğe bağlı olarak editör, program geliştirme uzmanı, ölçme ve değerlendirme uzmanı, rehberlik veya çocuk gelişimi ve eğitimi uzmanları çalıştırmış ise bunları çalıştırdığını veya hizmet satın aldığını, söz konusu personelin fikir ve sanat eserleri ile ilgili kanuna aykırı iş ve işlemler ve yüz kızartıcı suçlardan hüküm giymediğini beyan eder. Dil uzmanı ve görsel tasarımcı birden fazla alanda taslak ders kitabının hazırlanmasında görev alabilir. Türkçe, Dil ve Anlatım, Türk Edebiyatı, Türk Dili ve Edebiyatı dersleri ile yabancı dil ders kitaplarında ayrıca dil uzmanı; resim alanı ile ilgili ders kitaplarının hazırlanmasında da ayrıca görsel tasarımcı bulundurulmayabilir.

(2) Yayınevlerince yapılan başvuruda verilen herhangi bir belgenin veya yazılı beyanın gerçek dışı olduğunun idari veya adli makamlarca tespit edilmesi hâlinde belgenin veya beyanın yer aldığı taslak ders kitabı, inceleme işlemi durdurularak yayınevine iade edilir. Söz konusu tespit kabul edilmiş ders kitabına ait ise Kurul kararı iptal edilir. Bu durumda bir yıl süreyle yayınevinin yeni başvurusu kabul edilmez.

Ders kitaplarının nitelikleri

MADDE 6 – (1) Ders kitapları;

- a) Anayasa ve kanunlara aykırı hususları içermez.
- b) Bilimsel hata içermez.
- c) Temel insan hak ve özgürlüklerini destekleyen ve her türlü ayrımcılığı reddeden bir yaklaşım sunar.
- ç) Reklam niteliğinde ögeler içermez.
- d) Eğitim ve öğretim programının amaçladığı kazanımları kapsar.
- e) Görsel tasarım ve içerik tasarımı, öğrenmeyi destekleyecek nitelikte ve öğrencilerin gelişim özelliklerini dikkate alarak yapılır.

(2) z-Kitaplar, ders kitaplarının niteliklerine ilave olarak;

- a) Kazanımları destekleyici nitelikte hazırlanır.
- b) Temel tasarım ilkelerine uygun olarak hazırlanır.
- c) Hangi kazanımı desteklediği ve teknik özellikleri gibi tanımlayıcı bilgileri uygun olarak etiketlenir.
- ç) Sesli içeriklerde ses net ve anlaşılır olur.

d) **(Değişik:RG-14/10/2015-29502)** Zenginleştirme içeriklerinde yer alan ses, grafik, video, animasyon, simülasyon, etkileşimli oyun gibi unsurlarda, süre kazanımın gerektirdiği etkinlik veya işlenişe uygun olarak sınırlandırılır.

e) Zenginleştirme içeriklerinde, elektronik materyallere atıf veya telif hakları ile ilgili bilgilendirme zorunlulukları dışında reklam amaçlı ögeler kullanılmaz.

Ders kitaplarının sağlanma usulleri

MADDE 7 – (Değişik:RG-14/10/2015-29502)

(1) Ders kitapları aşağıda belirtilen usullerle sağlanır:

a) Yazma; hizmet birimleri bu Yönetmelik hükümlerine aykırı olmamak kaydıyla Bakanlık personeli arasından oluşturduğu komisyonlar marifetiyle kitap yazabilir.

b) Sipariş; Bakanlık, komisyon, kurum veya kuruluşlara taslak ders kitabı yazdırabilir.

c) Satın alma; Bakanlık, okutulmasına ihtiyaç duyulması hâlinde, yurt içinde veya dışında yazılmış ya da tercüme edilmiş olan kitapları satın alma yoluyla temin edebilir.

ç) Özel kesimce hazırlama; yayınevleri bu Yönetmelikte belirtilen usul ve esaslar doğrultusunda taslak ders kitabı hazırlayabilir.

(2) Taslak ders kitaplarından sipariş ve satın almaya ilişkin usul ve esasları içeren şartnamenin hazırlanması ve diğer iş ve işlemler ilgili hizmet birimlerince yürütülür ve elektronik ortamda duyurulur.

Ders kitaplarının hazırlanması

MADDE 8 – (1) Hizmet birimi veya yayınevleri tarafından hazırlanacak ders kitabı, içerik; dil, anlatım ve üslup; öğrenme, öğretme, ölçme ve değerlendirme; teknik, tasarım ve düzenleme yönlerinden aşağıdaki hususlara göre hazırlanır:

- a) İçerik;

- 1) Dersin eğitim ve öğretim programını kapsayacak şekilde düzenlenir.
- 2) Dersin özelliğine göre ünite, bölüm, tema ve konular arasında hacim bakımından eğitim ve öğretim programının içeriğine uygun bir denge kurulur.
  - b) Dil, anlatım ve üslup;
    - 1) Yaşayan Türkçe doğru, güzel ve etkili kullanılır.
    - 2) Konuların işlenişinde öğrencinin seviyesine ve gelişim özelliklerine uygun olarak doğru, anlaşılır, yalın bir dil ve anlatım kullanılır.
  - 3) Dilin kullanımında, Türk Dil Kurumunun güncel Türkçe Sözlük ve Yazım Kılavuzu esas alınır.
    - c) Öğrenme, öğretme, ölçme ve değerlendirme;
      - 1) Öğrenme yöntemleri ve stratejileri dikkate alınır ve üst düzey düşünme becerileri geliştirilir.
      - 2) Değerlendirmeye ilişkin unsurlar, ölçme ve değerlendirmenin ilke ve teknikleri dikkate alınarak düzenlenir.
    - ç) Teknik, tasarım ve düzenleme;
      - 1) Görsel ve içerik tasarımı, öğrenmeyi destekleyecek nitelikte ve öğrencilerin gelişim özelliklerini dikkate alarak yapılır.
      - 2) Kitaplarda yer alacak Türk Bayrağı, 22/9/1983 tarihli ve 2893 sayılı Türk Bayrağı Kanunu ve 25/1/1985 tarihli ve 85/9034 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kabul edilen Türk Bayrağı Tüzüğüne uygun olarak verilir.
    - 3) **(Değişik:RG-14/10/2015-29502)** Ders kitabı veya ders kitabı yerine okutulacak kitapların ön kapağında kitabın adı, okul türü, sınıfı, ilgili hizmet birimi veya yayınevinin varsa pedagojik esaslara aykırı olmayan amblemi ve dersin özelliğini yansıtan kapak düzeni; iç kapağın ön yüzünde, kitabın adı, okul türü, sınıfı, yazarın/yazarların adı ve soyadı, varsa akademik unvanı, başvuru sahibinin adı veya adresi, varsa pedagojik esaslara aykırı olmayan amblemi; iç kapağın arka yüzünde, yazar/yazarların dışındaki kitabı hazırlayanların adı ve soyadı; arka kapakta sınıf seviyesi dikkate alınarak sağlık, beslenme, trafik ve çevre ile ilgili yazılı ve görsel tasarımlar sayfayla uygunluk sağlayacak şekilde yer alır. Taslak kitapta arka kapak sayfası boş bırakılır. Arka kapakta kullanılacak görsel tasarımlar, Kurulca uygun görülenler arasından basım aşamasında Genel Müdürlükçe belirlenir. Yazarın/yazarların adı ve soyadı, varsa akademik unvanı, başvuru sahibinin adı veya adresi, amblemi; iç kapağın arka yüzünde, yazar/yazarların dışındaki kitabı hazırlayanların adı ve soyadı ve benzeri taslak kitabın kimliğini gösteren bilgi veya kenar süsü, sayfa numarası gibi simge ya da işaretler elektronik ortama yüklenen nüshada yer almaz. Kitabın kimliğini belirleyici nitelikte bilgi veya kenar süsü, sayfa numarası gibi simge ya da işaretler bulunan taslak ders kitapları incelemeye alınmaz, incelemeye alınmış olsa dahi inceleme ve değerlendirmenin herhangi bir safhasında fark edilmesi hâlinde Kurulca inceleme işlemi durdurularak başvuru sahibine iade edilir. İnceleme sürecinde yabancı dil kitaplarında özel ad kullanılamaz.
    - 4) İkinci yaprak ve devamında, ilköğretimin 1, 2 ve 3 üncü sınıflarına ait kitaplarda, yaprağın ön yüzünde Türk Bayrağı ile birlikte İstiklal Marşının ilk iki

kıtası; yaprağın arka yüzünde Öğrenci Andı; üçüncü yaprağın ön yüzünde Atatürk resmi ve resmin alt kısmında Mustafa Kemal Atatürk yazısı bulunur. İçindekiler bölümü, ilgili sınıf için öngörülen puntoda olup beş sayfayı geçmez.

5) İlköğretimin 4, 5, 6, 7 ve 8 inci sınıflar ile ortaöğretim ve yaygın eğitim kitaplarında, ikinci yaprağın ön yüzünde Türk Bayrağı ile İstiklal Marşı; yaprağın arka yüzünde Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi, üçüncü yaprağın ön yüzünde, Atatürk resmi ile resmin alt kısmında Mustafa Kemal Atatürk yazısı bulunur. İçindekiler, ilgili sınıf için ön görülen puntoda yazılır.

6) Diğer yapraklarda metin kısımlarının başlıkları dışında kalan bölümlerinde resim altı yazıları, dipnotlar ve benzeri kullanılan yazılar hariç ilköğretim 1 inci sınıflar için yirmi, 2 nci sınıflar için on sekiz, 3 üncü sınıflar için ondört, 4 üncü sınıflar için oniki, 5 inci sınıflar için onbir, daha üst sınıflar için ise on puntodan daha küçük harfler kullanılmaz.

7) Sosyal Bilgiler, Hayat Bilgisi, Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük ile Tarih ve Coğrafya kitaplarında Türkiye haritası; Sosyal Bilgiler, Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük, Tarih, Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi kitaplarında Türk dünyası haritası yer alır.

(2) **(Mülga:RG-14/10/2015-29502)**

(3) Yabancı dil ders kitapları, dinleme becerisini kazandırmaya yönelik kaset ve elektronik kayıt ortamlarında verilen materyallerle birlikte takım hâlinde hazırlanır, yüklenir ve değerlendirmeleri birlikte yapılır.

(4) Takım hâlinde hazırlanması gereken diğer ders kitapları, ilgili dersin eğitim ve öğretim programına ait Kurul kararında belirtilir.

(5) Özel eğitim gerektiren öğrenciler için hazırlanan ders kitapları ile engelli öğretmenler için hazırlanacak öğretmen kılavuz kitabında engel durumları dikkate alınır.

Öğrenci çalışma kitabının hazırlanması

MADDE 9 – (1) Öğrenci çalışma kitabında;

a) Eğitim ve öğretim programlarında yer alan amaçlar doğrultusunda öğrencilere bilgi ve beceri kazandırılmasına yardımcı olacak ve öğrenmeyi pekiştirecek unsurlara yer verilir.

b) Öğrenmeyi kolaylaştırmak amacıyla öğrencinin ilgisini çekecek örneklere yer verilir.

c) Dersin özelliğine göre her konu işlendikten sonra o konuda amaçlanan bilgi, beceri, değer ve tutumların kazandırılıp kazandırılmadığını ölçmeye yarayacak çalışmalara yer verilir.

ç) Öğrencilerin hedef bilgi ve becerilerini geliştirmelerine yardımcı olacak çeşitli örnek, alıştırma, işlenen konular ve ünitelerle ilgili internet adresleri ve okuma kaynaklarına yer verilir.

d) Dersin özelliğine göre bazı ünite veya konularda kullanılmak üzere ek olarak video kaseti, ses kaseti, slayt, CD, DVD, VCD, disket ve benzeri eğitim ve öğretimi destekleyici materyallere yer verilebilir.

e) Dersin özelliğine göre inceleme, gezi, gözlem, deney ve uygulamalarla ilgili yapılacak ön hazırlıklara, alınacak sağlık ve güvenlik tedbirlerine, izlenecek iş ve işlem basamaklarına, zaman ve malzeme tasarrufu bakımından uyarı ve bilgilere yer verilir.

f) **(Ek:R.G-14/10/2015-29502)** Öğrenci çalışma kitabı, kitabı oluşturan unsurların ders kitabı ile bütünleştirilmesi hâlinde ders kitabı ile birlikte de hazırlanabilir. Bu şekilde hazırlanan kitapların kapak ve iç kapağında “Ders Kitabı ve Öğrenci Çalışma Kitabı” ibaresi yer alır.

Öğretmen kılavuz kitabının hazırlanması

MADDE 10 – (1) Öğretmen kılavuz kitabında;

a) Konuların işlenişinde ulaşılmak istenen kazanımlar/hedefler belirtilir.

b) Eğitim ve öğretim programlarında yer alan kazanım/amaç ve açıklamalar doğrultusunda öğrencilere bilgi, beceri, tutum ve davranışların kazandırılmasında öğretmene yardımcı olacak ve öğretmeyi kolaylaştıracak bilgi, örnek ve uygulamalara yer verilir.

c) Bilgi, beceri, tutum ve davranışlar ile değerlerin öğrencilere kazandırılmasında kullanılacak araç-gereçle birlikte öğretim yöntem ve teknikleri ile ayrıca;

1) Konu ile ilgili zaman analizine ve konunun işleniş planına,

2) Öğretmenin konu ile ilgili yapacağı ön hazırlıklara,

3) Konuya girerken daha önce işlenen konularla ilişkisini sağlayacak ve öğrencinin ilgisini çekecek hatırlatmalara, sorulara ve benzeri unsurlara,

4) Ders kitabında yer alan ve açıklama gerektiren şekil, şema, çizelge ve benzeri yardımcı unsurlara,
yer verilir.

ç) Öğrencileri araştırmaya, günlük yaşamda karşılaşılan çeşitli sorunlara çözüm üretmeye yönelik ödev, proje ve benzeri örnek çalışmalara yer verilir.

d) Konuların sonunda, gerekli görülmesi halinde verilen kavramlarla ilgili sözlük bulunur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Taslak Ders Kitaplarının Başvurusu, Ön İnceleme, İnceleme ve İnceleme Ücretinin Tespiti ve Değerlendirilmesi

Taslak ders kitaplarının Başkanlığa teslimi

MADDE 11 – (1) Taslak ders kitapları Başkanlığa elektronik ortamda teslim edilir.

(2) **(Değişik:RG-14/10/2015-29502)** Eğitim ve öğretim programı doğrultusunda ilgili hizmet birimi veya yayınevince hazırlanan taslak ders kitapları için inceletme yılda iki dönemde yapılır. Birinci başvuru dönemi için başvurular 16 Ocak veya takip eden işgününde başlar, 1 Şubat veya takip eden işgünü mesai bitiminde sona erer. İkinci başvuru dönemi için başvurular 16 Temmuz veya takip eden işgününde başlar, 1 Ağustos veya takip eden işgünü mesai bitiminde sona erer.

Ancak, ders kitabının yeniden yazılmasını gerektiren eğitim ve öğretim programı değişikliklerinde taslak ders kitaplarının Başkanlığa ilk başvurusunun kabul ve duyurusuna dair takvim ilgili Kurul kararında belirtilir.

(3) Azınlık okulları, kendi dillerinde okutulmak üzere hazırladıkları/hazırlattıkları kitapları, yeminli mütercimlerce tercüme edilmiş bir nüshası ile birlikte ilgili hizmet birimi kanalıyla incelenmek üzere Başkanlığa gönderir. Bu kitaplar, Başkanlıkça oluşturulacak komisyonca 30 uncu madde hükümlerine göre incelenir. Başvuru sahibi tarafından hazırlanmış ve okutulmakta olan ders kitabının/kitaplarının azınlık okullarınca kendi dillerine çevrilerek okutulmak istenmesi hâlinde ilgili hizmet birimi ile işbirliği yapılarak Başkanlıkça belirlenen usullere göre incelenir.

(4) Yabancılar tarafından açılmış özel okullar, kendi dillerinde okutulmak üzere hazırladıkları/hazırlattıkları kitapları, yeminli mütercimlerce tercüme edilmiş bir nüshası ile birlikte, ilgili hizmet birimi kanalıyla incelenmek üzere Başkanlığa gönderir. Bu kitaplar, Başkanlıkça oluşturulacak komisyonca 30 uncu madde hükümlerine göre incelenir.

(5) **(Değişik:RG-14/10/2015-29502)** Öğretimi yabancı dilde yapılan derslere ait Kurul kararıyla ders kitabı olarak kabul edilen ve uygunluk süresi devam eden ders kitapları, alanında eğitim görmüş uzman veya uzmanlarca tercüme edilerek, başvuru sahibince Başkanlığa sunulur. Bu kitaplar, Başkanlıkça oluşturulacak komisyon tarafından sadece tercümesi yönüyle incelenir.

Başvuruda istenecek belgeler

MADDE 12 – (Değişik:RG-14/10/2015-29502)

(1) Taslak ders kitabının Başkanlığa tesliminde taslak ders kitabı ile birlikte;

a) Dilekçe,

b) Taslak ders kitabını hazırlayan yazarın/yazarların öz geçmişleri ve diploma örnekleri,

c) Taslak ders kitabının hazırlanmasında görev alan dil uzmanı, görsel tasarımcı ve varsa editör, program geliştirme uzmanı, ölçme ve değerlendirme uzmanı, rehberlik veya çocuk gelişimi ve eğitimi uzmanlarının öz geçmişleri ve diploma örnekleri,

ç) Taslak ders kitabının inceletme ücretinin Bakanlık Döner Sermaye İşletmesi hesabına yatırıldığına dair banka dekontu,

d) Yayınevlerinin taslak ders kitabını hazırlattığı yazar ile taslak ders kitabının hazırlanmasında görev alanların herhangi bir sosyal güvenlik kurumunda kayıtlı bulduklarına veya bu kişilerden hizmet satın alındığına dair yazılı beyanları, elektronik ortama yüklenir.

(2) Başvuru sahibi, elektronik ortamda sunulan belgelerle bir adet elektronik ortama yüklenen taslak kitabın tıpkıbasımı ile bir adet tüm kimlik bilgilerini içeren baskıya hazır nüshayı elektronik olarak başvuru yaptığı tarihi takip eden beş işgünü içinde Başkanlığa teslim eder. z-Kitap başvurularında birinci fıkrada yer alan belgeler teslim edilir. İnceleme ve değerlendirme işleminin herhangi bir safhasında

tıpkıbasım nüshasının elektronik ortama yüklenen nüshadan farklılığının tespiti hâlinde inceleme işlemi Kurulca sonlandırılır ve taslak ders kitabı yayınevi veya ilgili hizmet birimine iade edilir.

Ön inceleme

MADDE 13 – (1) Başkanlıkça taslak ders kitapları başvuru sırasına göre;

a) İnceleme ücretinin tam yatırılıp yatırılmadığı,

b) Başvuruların, bu Yönetmelik hükümlerine göre yapılıp yapılmadığı,

c) (**Değişik:RG-14/10/2015-29502**) Taslak ders kitabının 8 inci maddenin birinci fıkrasının (ç) bendinin (3) numaralı alt bendi ile 8 inci maddenin üçüncü ve dördüncü fıkralarında yer alan şartları taşıyıp taşımadığı,

ç) (**Değişik:RG-14/10/2015-29502**) Taslak ders kitabının hazırlanmasında görev alan kişilerin aranan nitelikleri taşıyıp taşımadıkları,

d) Takım hâlinde hazırlanması gereken taslak ders kitaplarının bu hususa uyup uymadığı, ayrıca Türkçe ve yabancı dil derslerine ait kaset ve elektronik kayıt ortamlarında verilen sesli ve görüntülü materyallerin öğretmen kılavuz kitabı ekinde bulunup bulunmadığı,

yönlerinden incelenir.

(2) (**Değişik:RG-14/10/2015-29502**) Daire Başkanlığınca hazırlanan ön inceleme raporu Kurul tarafından değerlendirilir ve başvuru eserin panel inceleme ve değerlendirmesine girip girmeyeceği Kurul tarafından karara bağlanır. Birinci fıkrada sayılanlardan en az birine uyulmadığının tespiti hâlinde taslak ders kitabı, ilgili hizmet birimi veya yayınevine iade edilir. Kurul tarafından panel inceleme ve değerlendirmesi için uygun bulunan taslak ders kitapları için panel inceleme ve değerlendirme süreci başlatılır.

İnceleme ücreti

MADDE 14 – (1) Özel kesimce hazırlanan taslak ders kitapları ile ders kitabı dışındaki diğer eğitim araç-gereçleri ücret karşılığında incelenir.

(2) Özel kesimce hazırlanan taslak ders kitabı ve diğer eğitim araç-gereçleri için;

a) İlkokul taslak ders kitaplarının her biri için 90.000,

b) Ortaokul taslak ders kitaplarının her biri için 120.000,

c) Lise taslak ders kitaplarının her biri için 150.000,

ç) Ders kitabı dışındaki diğer eğitim araç-gerecinin her biri için 45.000,

gösterge rakamının, ücretin yatırıldığı tarihteki Devlet memurları aylık katsayısı ile çarpılması suretiyle elde edilen miktarda inceleme ücreti yatırılır.

(3) Özel kesimce hazırlanan taslak ders kitapları ile Bakanlıkça satın alınacak eğitim araçlarına ait inceleme ücreti Bakanlık Döner Sermaye İşletmesi hesabına yatırılır.

İnceleme ücreti

MADDE 15 – (1) Taslak ders kitapları ile diğer eğitim araç-gereçlerini inceleyen panelistlere, inceleme ücretinin yasal kesintileri yapıldıktan sonra kalan miktarı, panelist sayısına bölünerek eşit miktarda ödenir.

(2) Hizmet birimlerince hazırlanan taslak ders kitapları ile diğer eğitim araç-gereçlerini incelemek üzere görevlendirilenlerden çalışma saatleri dışında fiilen çalışanlara, saat başına 80 gösterge rakamının Devlet memuru aylık katsayısı ile çarpımı sonucu bulunacak tutarda ödeme yapılır. Ancak bu şekilde ilgililere yapılacak ödeme tutarı her bir panel üyeliğinde;

- a) İlkokul taslak ders kitapları için 8000,
- b) Ortaokul taslak ders kitapları için 10000,
- c) Lise taslak ders kitapları için 12000,
- ç) Ders kitabı dışındaki diğer eğitim araç-gereci için 8000, gösterge rakamını geçemez.

(3) Ancak 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 38 inci maddesine göre görevlendirilen öğretim elemanlarına birinci ve ikinci fıkra uyarınca ödeme yapılmaz.

(4) Hibe veya protokol kapsamındaki eğitim araçları Bakanlık onayı ile kurulacak bir komisyon tarafından ücretsiz olarak incelenir.

İnceletme talebinden vazgeçilmesi

MADDE 16 – (1) Taslak ders kitabı panel üyelerine gönderilmeden önce, inceletme talebinden vazgeçilmesi hâlinde, yatırılan inceletme ücretinin yüzde onu kesilerek kalan miktar başvuru sahibine iade edilir.

(2) Eğitim ve öğretim programında Kurulca kitabın yeniden yazımını gerektirecek oranda değişiklik yapılması hâlinde, ön incelemesi tamamlanmış taslak ders kitabının inceletme ücreti kesinti yapılmaksızın başvuru sahibine iade edilir.

(3) Ön inceleme sonucunda, panel değerlendirme sürecine alınması uygun görülmeyen eserler için döner sermaye işletmesi hesabına yatırılmış olan ücretin yüzde onu kesilerek kalan miktarı başvuru sahibine iade edilir.

Panelist inceleme değerlendirme veri tabanının oluşturulması

MADDE 17 – (1) Başkanlıkça inceleme işleminde görevlendirilecek öğretmenlerin, alan eğitimcilerinin/uzmanlarının kayıt, seçme ve görevlendirme işlemlerinin yapılmasını sağlayacak bir inceleme/değerlendirme veri tabanı oluşturulur. Başkanlık veri tabanı sistemine öğretmenlerin, alan eğitimcilerinin/uzmanlarının kayıt yaptırımları için duyuru yapar. İlk duyuru sonrasında veri tabanı kayıt için sürekli olarak açık tutulur.

(2) (**Değişik:RG-14/10/2015-29502**) Veri tabanı sistemine kayıt yaptıracak öğretmenler için fiilî olarak öğretmenlik görevi yapmış olmak kaydıyla, öğretmenlikte en az beşinci yılı bitirip altıncı yıldan gün almış olma şartı aranır.

(3) (**Değişik:RG-14/10/2015-29502**) Veri tabanı sistemine kayıt yaptıracak alan eğitimcilerinin/uzmanlarının ilgili alanda en az doktora düzeyinde akademik kariyer yapmış olma şartı aranır. Fiilî olarak görev yapmış olmak kaydıyla okutman veya öğretim görevlisi olarak beşinci yılı bitirip altıncı yıldan gün almış olanlar için doktora derecesine sahip olma şartı aranmaz.

(4) Belirtilen şartları ve nitelikleri taşıyanlar veri tabanına kayıtlarını elektronik ortamda yaparlar.

(5) (**Değişik:RG-14/10/2015-29502**) İnceleme/değerlendirme veri tabanı sistemine kayıt yaptıranlar Başkanlıkça düzenlenen inceleme/değerlendirme eğitimine alınırlar. Eğitime alınacak öğretmen, alan eğitimcisi/uzmanı sayısı Başkanlıkça belirlenir. Veri tabanına kayıt yaptırmış olanlardan daha önce eğitim almamış olanlara Başkanlıkça belirlenecek dönemlerde eğitim verilir.

(6) Eğitim almamış olanlar panelist olarak görevlendirilmezler.

Panellerin oluşturulması

MADDE 18 – (1) Her bir panel öğretmenler, alan eğitimcileri/uzmanları, görsel tasarım uzmanları ile dil uzmanlarından oluşur. Panelde en az altı, en çok sekiz üye bulunur.

(2) Gerekli görülmesi hâlinde ölçme ve değerlendirme, program geliştirme, rehberlik, çocuk gelişimi ve/veya eğitim teknolojisi alanlarında uzman/öğretmen veya öğretim üyesi panelde görevlendirilir.

(3) İlgili alanda yeterli uzman bulunmaması veya ek uzman ihtiyacı olması halinde panelin hangi alandan uzmanlardan teşkil edeceğine Kurul karar verir.

(4) (**Değişik:RG-14/10/2015-29502**) İnceleme/değerlendirme veri tabanı sistemine kayıt yaptıran öğretmen ve alan eğitimcileri/uzmanları arasından elektronik ortamda Başkanlıkça yansız atama yoluyla görevlendirme yapılarak panel oluşturulur.

(5) (**Değişik:RG-14/10/2015-29502**) Panelistlerin görevlendirilmesinin yansız olarak yapıldığını izlemek üzere, ders kitaplarını hazırlayan sektörden ve ilgili sivil toplum kuruluşlarından birer temsilci gözlemci olarak panelist görevlendirme sürecine katılabilir. Panelist görevlendirmelerin yapılacağı yer ve zaman ilgili sivil toplum kuruluşlarına en az 24 saat öncesinden Daire Başkanlığınca faks veya e-posta ile bildirilir.

(6) Bakanlıkça sipariş ve satın alma usulleriyle temin edilen veya yayınevlerince hazırlanan taslak ders kitapları, dersin konusu ve sınıf seviyesi dikkate alınarak Kurulca görevlendirilecek paneller tarafından değerlendirilir.

(7) (**Değişik:RG-14/10/2015-29502**) Her bir paneliste incelemek üzere görevlendirildiği taslak ders kitabına elektronik ortamda erişim ve inceleme yetkilendirmesi için bir kullanıcı adı ve şifresi gönderilir.

(8) Panelde görevlendirilen kişilerden incelenecek kitabın yazarları veya yayınevi ile değerlendirmelerini etkileyecek herhangi bir bağı veya ticari çıkar ilişkisi olmama şartı aranır. Panelistler çıkar ilişkisi olmadığını ve panel inceleme sürecinde takip edilmesi gereken bilgilerin gizliliğininin sağlanmasını da içeren etik ve yasal kurallara uyacaklarını beyan eden bir sözleşme imzalar. Panelde görevlendirme sürecinin tamamlanması için etik sözleşmenin imzalanması gereklidir.

Panel inceleme ve değerlendirme süreci

MADDE 19 – (1) Ders kitaplarının incelenmesinde, değerlendirmeye esas olacak kriterler Kurulca belirlenerek duyurulur.

(2) Panelist yetkilendirildiği dosyalara erişerek Kurulca belirlenmiş kriterlere göre inceleme işlemini yapar ve inceleme/değerlendirme raporunu bildirilen süre

içinde elektronik ortamda Başkanlığa sunar.

(3) Panelistler inceleme/değerlendirme raporlarını gönderdikten sonra Başkanlıkça belirlenecek tarih ve yerde toplantıya çağrılır. Toplantı Kurulca görevlendirilecek moderatörün yönetiminde yürütülür. Başkanlıkça, Moderatöre yardımcı olmak ve panel ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek üzere bir personel görevlendirilir. Toplantıda her bir panelist raporunu sözlü olarak sunar. Panelistler raporlar üzerinde görüşlerini açıklar ve inceleme/değerlendirme müzakere edilir.

(4) Müzakerelerin tamamlanması ve panel üyelerinin müzakerenin yeterli olduğuna ilişkin görüş birliğine varmasından sonra, aşağıdaki ölçütlere göre “gizli puanlama, açık tasnif” yöntemiyle puanlama yapılır. Puanlama her bir panelist tarafından;

a) İçeriğin Anayasa ve kanunlara uygunluğu,

b) İçeriğin bilimsel olarak yeterliliği,

c) İçeriğin eğitim ve öğretim programının kazanımlarını gerçekleştirme yeterliliği,

ç) Görsel tasarımın ve içerik tasarımının, öğrenmeyi destekleyecek nitelikte olması ve öğrencilerin gelişim özelliklerine uygunluğu bakımından ayrı ayrı yapılır.

d) z- Kitaplar için bu fıkranın (a), (b), (c) ve (ç) bentlerinde ifade edilen kriterlere ek olarak, zenginleştirilmiş içeriklerin kazanımları desteklemesi ve kazanımlara uygunluğu bakımından da değerlendirme yapılır.

(5) Puanlama, “3 = çok iyi”, “2 = iyi” ve “0 = iyi değil” şeklinde yapılır. Puanlamada muhtemel yanlışlığı önlemek amacıyla, en yüksek ve en düşük tek değerler ortalama puanının hesaplanmasında dikkate alınmaz. Bir eserin kabul edilebilmesi için, dördüncü fıkranın (a), (b), (c) ve (ç) bentlerinde belirtilen her bir kriterden en az 2 puan ve toplamda en az 8 puan almış olması gerekir. z-Kitaplar için dördüncü fıkranın (a), (b), (c), (ç) ve (d) bentlerinde belirtilen her bir kriterden en az 2 puan ve toplamda 10 puan almış olması gerekir.

(6) Oylama sonrasında Kurula sunulmak üzere, tüm panelistler ve moderatör tarafından imzalanan bir panel raporu hazırlanır. Panel raporunda puanlamaya esas teşkil eden gerekçeler somut olarak ifade edilir.

(7) Kurul panel raporu ile puanlama sonuçlarını karara bağlar. Kurul kararı;

a) Kabul; biçim, içerik, görsel tasarım ve yazım ile ilgili düzeltme gerektiren tespitler varsa, bu tespitlerin gereğinin bildiriminden itibaren 30 gün içinde yerine getirilmesi,

b) Red, eserin başvuru sahibine iadesi

şeklinde oluşturulur.

(8) Kurul kararı, panel değerlendirme raporu ve puanlama sonucu ile birlikte başvuru sahibine bildirilir.

(9) **(Değişik:RG-14/10/2015-29502)** Başvuru sahibi Kurul kararının bildirilmesini takip eden 15 gün içinde itirazda bulunabilir. İtiraz başvurusu, gerekçelerini belirten dilekçe ve ilk başvuru ücretinin yüzde ellisini döner sermaye

işletmesi hesabına yatırdığını gösteren banka dekontu ile yapılır. Başkanlık itirazı değerlendirmek üzere inceleme/değerlendirme veri tabanı sistemine kayıt yaptıran alan eğitimcileri/uzmanları ile gerek görmesi hâlinde dil uzmanı ve/veya görsel tasarım uzmanları arasından dört uzmanı elektronik ortamda yansız olarak belirleyerek itiraz panelini oluşturur. İtiraz, uzmanlar tarafından değerlendirilerek raporlanır. İtiraza dair panel raporunda itiraz edilen hususlara ilişkin değerlendirmenin yanında, taslak kitapta tespit edilen, taslak kitabın ders kitabı olma niteliğini etkileyebilecek olan ve yayınevi/hizmet birimi tarafından itiraz edilmeyen hususlar birlikte değerlendirilerek, taslak kitabın “ders kitabı olarak kabul edilebilir” veya “ders kitabı olarak kabul edilemez” olduğu şeklinde kesin kanaat beyan edilir. İtiraza ilişkin değerlendirme raporları Kurulca karara bağlanır.

(10) (Ek:RG-14/10/2015-29502) İtirazın incelenmesi ve değerlendirilmesi ile ilgili işlemler başvuru tarihinden itibaren 60 gün içinde tamamlanarak sonucu yayınevi veya hizmet birimine bildirilir.

(11) (Ek:RG-14/10/2015-29502) İtiraz incelemesi için başvurusu yapılan taslak ders kitabının, itiraz incelemesi iş ve işlemleri sonuçlanmadan yeni bir dönem için inceleme ve değerlendirme başvurusu yapılamaz.

(12) (Ek:RG-14/10/2015-29502) İnceleme ve değerlendirme süreçleriyle ilgili uygulamalar konusunda tereddüt edilmesi hâlinde konu, gerekçeleriyle birlikte Kurula sunulur. Kurulun vereceği karar doğrultusunda işlem yapılır.

Ders kitaplarının yayımlanması

MADDE 20 – (1) Kurulca kabul edilen ders kitaplarının yayımlanması aşağıdaki şekilde yapılır.

a) Kurulca kabul edilen ders kitabının karara bağlanmış orijinal nüshasının baskısı yapılır. Kitapların baskısı açık, net, renkli, görsel algıyı kolaylaştırıcı, kullanılabilir ve korunabilir nitelikte olur.

b) Beş formayı geçen kitaplara sırt verilir. Sırtta kitabın adı ve sınıfı, kitabın ön kapağı üstte ve yatay durumda iken soldan sağa doğru okunabilecek şekilde yazılır.

c) Arka kapakta sağ alt köşede barkod ve ISBN'ye yer verilir.

ç) İç kapakta;

1) Basıldığı yıla ve yere,

2) Kitabın kabul edildiğine dair Kurul Kararının tarih ve sayısına, genel yayın seri ve dizi numaralarına, telif hakkı, baskı kararı veya onayına ve baskı sayısına, yer verilir.

Uygunluk süresi

MADDE 21– (1) Ders kitaplarının uygunluk süresi, Kurul kararında belirtilen öğretim yılından itibaren beş öğretim yılıdır.

(2) Uygunluk süresi sona eren ders kitaplarının süreleri uzatılmaz. Ancak alanında ders kitabı bulunmayan veya bir kitap bulunan ders kitaplarının bir yıl süreyle uzatılıp uzatılmamasına, ilgili hizmet biriminin veya başvuru sahiplerinin Başkanlığa başvurusu sonucunda Kurulca karar verilir. Bu durumdaki kitaplar için süre uzatımı, en fazla iki defa yapılabilir.

(3) (Ek:RG-14/10/2015-29502) Alanda tek ders kitabı olması hâlinde, rekabet şartları oluşmadığından, ikinci bir kitap onay alıncaya kadar Kurul görüşü ve Bakan onayı ile ilgili hizmet birimince hazırlanan eğitim aracı okutulabilir.

Eğitim ve öğretim program değişikliklerinin ders kitaplarına yansıtılması

MADDE 22 – (1) Ders kitaplarının yeniden yazımını gerektirmeyen eğitim ve öğretim programı değişikliklerinde,

a) Değişikliklerin ders kitaplarına yansıtılması, ilgili hizmet birimi veya yayınevlerinden istenir. Gerekli durumlarda Başkanlık veya ilgili hizmet birimleri, yazarların görüşlerini almadan da yansıtma ve düzeltme işlemi yapabilirler. Başkanlıkça belirlenen süre içinde gerekli düzeltmelerin yapılmadığı tespit edilen ders kitabına ait Kurul kararı iptal edilir.

b) Başvurusu yapılmış ve inceleme süreci devam eden taslak ders kitaplarına değişikliklerin yansıtılması, ilgili hizmet birimi veya yayınevinden istenir.

(2) Ders kitabının yeniden yazımını gerektiren eğitim ve öğretim programı değişikliklerinde;

a) Başvurusu yapılmış, inceleme ve değerlendirme işlemleri sonuçlandırılmamış taslak ders kitapları ilgili hizmet birimi veya yayınevine iade edilir.

b) Ders kitaplarının uygunluk süresi sona erer.

Yayımlanan ders kitaplarının kontrolü ve güncellenmesi

MADDE 23 –(1) İlgili hizmet birimi veya yayınevi, yayımlanan ders kitaplarının ilk ve müteakip baskılarından, basıldığı tarihten itibaren 30 gün içinde, basılı nüshanın elektronik kopyası ile 1 adet basılı eseri Başkanlığa teslim eder. Bu süre içerisinde teslim edilmeyen ders kitaplarına ait Kurul kararı iptal edilir. Başkanlıkça bu kitaplar Kurul kararına esas olan elektronik ortamdaki nüsha ile karşılaştırılır. Baskı örneklerinin Kurul kararına esas olan nüshalara uymadığının tespit edilmesi hâlinde bu ders kitaplarının kabulüne dair Kurul kararı iptal edilir ve karar ilgililere tebliğ edilir. Yayınevinin o ders kitabı ile ilgili başvurusu iki yıl süreyle kabul edilmez. Ancak güncelleştirme ve yeni düzenleme gerektiren tespitler Kurulca da uygun bulunduğu takdirde hazırlanan hata raporu, Başkanlıkça belirtilen süre içinde düzeltilmek üzere başvuru sahibine gönderilir.

(2) Yayınevi kitabın baskısını yaptıramayacaksa veya haklarını devretmişse durumu yazılı olarak Başkanlığa ve Genel Müdürlüğe bildirir.

(3) İlgili hizmet birimi, yayınevi veya tüzel kişiler ya da şahıslar tarafından yapılan hata tespitleri ve güncelleme ihtiyaçları Başkanlıkça değerlendirilir. Uygun bulunan hata tespitleri ve güncelleme ihtiyaçları Başkanlıkça belirtilen süre içinde düzeltilmek üzere başvuru sahibine gönderilir.

(4) Kurulda belirlenen hataların tamamı düzeltildikten sonra, son düzeltmelerin yansıtıldığı elektronik kopyası ile bir adet ders kitabı, eser z-kitapsa elektronik kopyası hizmet birimi veya yayınevi tarafından Başkanlığa teslim edilir.

Baskı ve dağıtım

MADDE 24 –(1) Genel Müdürlük, Başkanlıkça kabul edilen ve okutulmak

üzere her yıl Genel Müdürlüğe liste halinde bildirilen ilköğretim ve ortaöğretim ders kitapları ve uygun bulunan eğitim araçları ile elektronik ortamdaki eğitim materyalini satın alır ve ücretsiz olarak dağıtılır.

(2) Genel Müdürlükçe satın alınacak kitapların adedi, hizmet birimleri ile işbirliği yapılarak okul/kurum müdürlüklerince elektronik ortamda girilen ihtiyaca göre belirlenir.

(3) Önceki yıllardan kalan baskılar dağıtılmadan önce Başkanlıktan görüş alınır. Baskı, satın alma ve dağıtım işlemleri Genel Müdürlükçe yürütülür.

Kayıtların tutulması ve bilgilendirme

MADDE 25 – (1) Genel Müdürlük, ilgili hizmet birimi ve yayınevlerince hazırlanan kitapların basım ve dağıtımını izler, konuya ilişkin istatistikî veriler ile satın alınarak dağıtımı yapılan kitapların listesini Başkanlığa bildirir.

(2) Yayınevleri, her yıl baskı ve satışını yaptıkları ders kitaplarının miktarını, baskı ve satışı izleyen iki ay içinde Genel Müdürlüğe bildirir.

Telif ücreti

MADDE 26 – (1) Bakanlıkça hazırlatılan kitapların yazarına/yazarlarına 23/8/2006 tarihli ve 2006/10932 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla yürürlüğe konulan Kamu Kurum ve Kuruluşlarınca Ödenecek Telif ve İşlenme Ücretleri Hakkında Yönetmelik hükümlerine göre Devlet Kitapları Mütedavil Sermayesi İşletmesi Müdürlüğünce telif ücreti ödenir.

Kitapların duyurusu

MADDE 27 – (Değişik: RG-21/11/2012-28474)

(1) Kurulca kabul edilen ders kitaplarının listesi Genel Müdürlüğe gönderilir.

(2) Aralık ayının ilk işgünü mesai bitimi itibariyle Kurulca kabul edilen, uygunluk süresi devam eden ve süresi uzatılan ders kitaplarının listesi, Aralık ayının son işgünü mesai bitimine kadar Genel Müdürlüğe gönderilir. Bir sonraki öğretim yılında okutulacak ders kitaplarının adları, yazarı veya yazarları, yayınevi adları ve varsa fiyatları ile ders kitaplarının listesi Genel Müdürlüğe bildirildiği tarihten itibaren en geç 10 işgünü içinde duyurulur. Zorunlu hâllerde bu süreler, gerekçeleri açıkça belirtilmek şartıyla Kurul Mütalaası ile 30 iş gününe kadar uzatılabilir.

(3) **(Ek:RG-14/10/2015-29502)** Aralık ayında itiraz başvurusu yapılan taslak kitaplardan Kurulca ders kitabı olarak okutulması uygun bulunanların listesi 20 Şubat veya izleyen işgünü mesai bitimine kadar Genel Müdürlüğe gönderilir. Bu kitaplar bir sonraki öğretim yılında okutulacak ders kitaplarının listesine ilave edilir.

Ders kitaplarının fiyatlarının belirlenmesi

MADDE 28 – (1) Ders kitaplarının fiyatlarının belirlenmesi amacıyla Genel Müdürün veya belirleyeceği **(Değişik ibare:RG-14/10/2015-29502)** Daire Başkanının başkanlığında, Başkanlığın ders kitaplarıyla ilgili **(Değişik ibare:RG-14/10/2015-29502)** Daire Başkanı, Devlet Kitapları Mütedavil Sermayesi Müdürü, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğinden bir temsilci ve yayıncıların oluşturduğu sivil toplum kuruluşlarının birer temsilcisinden oluşan bir komisyon kurulur. Komisyon, gerekli gördüğü takdirde, kitap yayınlayan kamu kurumlarının,

özel kuruluşların veya uzmanların görüşlerini de alabilir. Ancak, kesin karar komisyona aittir.

(2) Ders kitaplarının satışlarında uygulanacak birim fiyatları kullanılan kâğıdın cinsine, ebadına, cildinin karton veya bez oluşuna göre komisyon tarafından belirlenir. Komisyonun belirleyeceği fiyatlar Bakanlık Makamınca onaylandıktan sonra yürürlüğe girer.

(3) Kitaplara, komisyonca uygun forma birim fiyatlarının üzerinde fiyat verilemez. Fiyat almadan satışı yapılan veya belirlenen fiyatın üstünde bir fiyatla satışı yapıldığı Genel Müdürlükçe tespit edilen kitabın kabulüne dair Kurul kararı iptal edilir ve ders kitapları listesinden çıkarılır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Ders Kitabı Dışındaki Diğer Eğitim Araç-Gereçlerinin İncelenmesi, Seçimi ve Kullanımı

Ders kitabı yerine okutulacak eğitim araçları

MADDE 29 – (1) Ders kitabı bulunmaması hâlinde, ilgili hizmet birimince ders kitabı yerine kullanılacak eğitim aracı hazırlanır. Bu eğitim aracı Başkanlıkça oluşturulan bir komisyon tarafından 30 uncu madde hükümlerine göre incelenir ve Kurulun onayına sunulur. Kurulca onaylanması hâlinde, eğitim aracının uygunluk süresi ders kitabının okutulmaya başlanacağı öğretim yılına kadar sürer. Bu süre beş yılı geçemez.

Eğitim aracının başvuru, inceleme, seçim ve kullanımı

MADDE 30 – (1) Eğitim ve öğretim kurumlarında ders kitabı dışında okutulmak üzere Bakanlıkça hazırlanacak, satın alınacak veya hibe yoluyla sağlanacak diğer eğitim araçları ile Bakanlık makamınca eğitim ve öğretim açısından incelenmesi istenen eğitim araç ve gereçlerinin başvurusu, satın alacak ilgili hizmet birimince Başkanlığa yapılır.

(2) **(Değişik ibare: RG-14/10/2015-29502)** Eğitim aracı; en az bir alan eğitimcisi/uzmanı ile gereklilik durumuna göre dil, görsel tasarım, ölçme ve değerlendirme, rehberlik uzmanlarından Başkanlıkça oluşturulan en az üç kişilik komisyon tarafından;

- a) İçeriğin Anayasa ve kanunlara uygunluğu,
- b) İçeriğin bilimsel olarak yeterliliği,
- c) İçeriğin eğitim ve öğretim programının kazanımlarını gerçekleştirme yeterliliği,
- ç) Görsel tasarımın ve içerik tasarımının, öğrenmeyi destekleyecek nitelikte olması ve öğrencilerin gelişim özelliklerine uygunluğu, yönleri ile incelenerek değerlendirilir ve rapor düzenlenir.

(3) İnceleme raporunun sonuç bölümünde;

- a) Eğitim aracı, eğitim ve öğretim açısından uygun bulunmuştur,
- b) Baskısı yapılmamış veya elektronik ortamdaki eğitim aracı belirtilen hataların giderilmesi şartıyla uygun bulunmuştur,

c) Eğitim aracı, eğitim ve öğretim açısından uygun bulunmamıştır, ifadelerinden birine yer verilir.

(4) Önceden uygun bulunmuş eğitim araçlarından yeniden incelenmesi istenenler, eskisi ile karşılaştırılır. Karşılaştırma sonucunda değişiklik bulunması durumunda değişiklik kısmı yukarıdaki esaslara göre incelenerek değerlendirilir. Değişiklik olmaması durumunda uygunluk kararı verilir.

(5) Hibe, satın alma veya protokol yoluyla sağlanan eğitim araçları için Başkanlıkça verilen uygunluk kararı yalnızca bu işlem için geçerli olup, başka bir amaçla kullanılamaz.

İnceleme süreleri

MADDE 31 – (1) Ders kitaplarının incelenme işlemleri, Başkanlıkça, 1 Şubata kadar başvurusu yapılan eserler için 31 Mayıs veya izleyen ilk işgününe kadar, 1 Ağustosa kadar başvurusu yapılan eserler için 30 Kasım veya izleyen ilk işgününe kadar sonlandırılır.

(2) Eğitim araçlarının incelenme işlemleri Başkanlığa başvuru tarihinden itibaren üç ay içinde tamamlanır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Çeşitli Hükümler

Takma ad kullanma

MADDE 32 – (1) Yayınları, ders kitaplarında ders kitapları yazarlarına takma ad kullanılamazlar. Kullandığı tespit edilen yayınlarının taslak ders kitapları 2 yıl süreyle incelemeye alınmaz.

(2) Kurulun uygunluk kararından sonra takma ad kullanıldığının tespiti halinde, Kurul kararı iptal edilir ve yayınevinin taslak ders kitapları iki yıl süreyle incelemeye alınmaz.

Hazırlama ve sipariş hükümlerine uyma zorunluluğu

MADDE 33 – (1) İlgili hizmet birimi veya yayınevi kitap hazırlarken ilgili eğitim ve öğretim programı ve bu Yönetmelikte belirtilen hususlara, varsa şartnamelerinde belirtilenler ile Bakanlıkça istenilen diğer esaslara uymak zorundadır.

(2) Sipariş usulü ile yazdırılacak kitapların şartnamesinde belirtilen hususlar yerine getirilmediği takdirde hazırlayanlara ödeme yapılmaz.

(3) Bakanlıkça sipariş ve satın alma usulüyle temin edilecek ders kitaplarının yazım ve hazırlanmasında görevlendirilecek kişilerin şartlarının, bu Yönetmelik hükümlerine uymadığının tespiti durumunda taslak ders kitapları incelenmez ve iade edilir.

Ders kitaplarında kaynak gösterme ve alıntı

MADDE 34 – (1) Taslak ders kitabının hazırlanmasında yararlanılan kaynaklar kaynakçada belirtilir. Başka bir ders kitabından alıntı yapılamaz ve bir ders kitabı diğerine kaynak gösterilemez. Bu hükme aykırı bir durumun tespiti ve bu tespitin Kurulca yerinde bulunması hâlinde taslak ders kitabı, ilgili hizmet birimi veya

yayınevine iade edilir. Yayınevi iade edilen taslak ders kitabının ait olduğu alanın ilgili kitap seviyesinde bir yıl süreyle ders kitabı başvurusunda bulunamaz. Alıntılarla ilgili doğabilecek ihtilaflardan ilgili kişi, hizmet birimi veya yayınevi sorumludur.

Yazar veya yayınevi değişikliği

MADDE 35 – (Değişik:RG-14/10/2015-29502)

(1) Kurul kararına göre ders kitabının üzerinde bulunan yazar ya da yazarların isimleri esasa ilişkin kesinleşmiş mahkeme kararı, yayınevinin adı ise tarafların rızalarına dair noter sözleşmesi olmadan değiştirilemez. Değişiklik istenmesi veya ihtilaf durumunda konu belgeleri ile birlikte Kurula sunulur ve Kurulun vereceği karar doğrultusunda işlem yapılır.

(2) Kurulca kabul edilmiş bir ders kitabı veya incelenmek ve değerlendirilmek üzere başvurusu yapılmış bir taslak ders kitabının, aynı adla veya farklı bir adla esasta bir değişiklik olmadan veya standart olarak kabul edilen tanımlar, şekiller ve işlemleri içeren bilgiler haricinde belirli bir bölümünde ya da kısmında değişiklik olmadan aynı yayınevi veya başka bir yayınevi tarafından sunulması hâlinde, söz konusu kitap için daha önce yapılmış başvurular ve varsa onaylar dâhil olmak üzere, iki farklı yayınevi adına başvuru yapılmış ise her iki başvuru da iptal edilir. Beş yıl süre ile yayınevlerinin taslak kitabının alan ve sınıf düzeyi için başvuruları kabul edilmez. Onayı veya başvurusu iptal edilen kitaplar beş yıl süre tamamlanmadan başka bir yayınevi adına, aynı yazar veya başka bir yazar adına inceleme ve değerlendirme için Başkanlığa sunulamaz. Bu fıkra hükümleri kapsamında onayı veya başvurusu iptal edilen kitabın veya taslak kitabın yazarının beş yıl süre ile yazarı veya yazarlarından biri olduğu hiçbir taslak ders kitabı veya eğitim aracı inceleme ve değerlendirmeye alınmaz.

Başkanlıkça ders kitabı hazırlama

MADDE 36 – (1) Bu Yönetmelikte sözü edilen ders kitapları ile ders kitabı yerine okutulacak diğer eğitim araçlarının hazırlanarak ilgililere sunulmasına ilişkin iş ve işlemler, ilgili hizmet birimlerine bilgi verilmek suretiyle Kurul kararı ile Başkanlıkça da yapılabilir.

Öğrencilere aldırılmayacak kitaplar

MADDE 37 – (1) Bakanlık tarafından belirlenmeyen ders kitapları ile okutulacak diğer eğitim araçları öğrencilere aldırılmaz.

Kitapların uygunluk kararının iptali

MADDE 38 – (1) Ders kitaplarında, ders kitabı olarak kabul edildiğine dair Kurul kararı olmadığı hâlde, bu karar varmış gibi yanlış veya yanıltıcı beyanda bulunan, veya intihal yapan yayınevi hakkında suç duyurusunda bulunulur. Suçu mahkeme kararı ile sabitlenen yayınevinin suç ile ilgili ders kitabına ait Kurul kararı iptal edilir ve diğer taslak ders kitapları ile ilgili başvuruları 3 yıl süreyle kabul edilmez.

ALTINCI BÖLÜM
Geçici ve Son Hükümler

Yürürlükten kaldırılan yönetmelik

MADDE 39 – (1) 31/12/2009 tarihli ve 27449 (4. Mükerrer) sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği yürürlükten kaldırılmıştır.

İnceleme sürecindeki eserler

GEÇİCİ MADDE 1 – (Mülga:RG-14/10/2015-29502)

Yürürlük

MADDE 40 – (1) Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 41 – (1) Bu Yönetmelik hükümlerini Millî Eğitim Bakanı yürütür.

⁽¹⁾ *Bu değişiklik 10/12/2012 tarihinde yürürlüğe girer.*

	Yönetmeliğin Yayımlandığı Resmî Gazete’nin	
	Tarihi	Sayısı
	12/9/2012	28409
Yönetmelikte Değişiklik Yapan Yönetmeliklerin Yayımlandığı Resmî Gazetelerin		
	Tarihi	Sayısı
1.	21/11/2012	28474
2.	11/12/2012	28494
3.	14/10/2015	29502